

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 952

16. SRPNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Takmičenje risara

**Mož' početak
Dužijanca**

SADRŽAJ

6

Lektorat hrvatskog jezika
i književnosti u Novom Sadu
Treća generacija

8

Politička zastupljenost
nacionalnih manjina (III.)
**Preporuke za izmjene
izbornog
zakonodavstva**

12

Tripo Schubert, prvi predsjednik
Hrvatskog građanskog društva
Crne Gore
**Dvadeset godina rada
na promociji bogatog
kulturnog naslijeđa**

24

Što nam otkrivaju detalji proteklih
restauracija Najstarije kuće
u Subotici (II.)
**Kako je kuća nastala
i promijenjena**

31

Land art fest / Festival slame
u Tavankutu
**Spoj prirode
i umjetnosti**

34

Mlada misa vlč. Damjana Pašića
u Monoštoru
Bog nas ne napušta

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,
Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Srbija i(li) EU

Napretka Srbije u približavanju Europskoj uniji nema već dulje vrijeme. Ako se to približavanje mjeri otvorenim poglavljima, onda zastoј traje više od godinu i pol dana.

Upravo toliko na relaciji Srbija – Europska unija nema ništa novo. Ili u prijevodu: godinu i pol dana Europska unija nije Srbiji dala zeleno svjetlo da, uz ranije otvorenih 18 pregovaračkih poglavlja, otvori barem još jedno (a ukupno ih je 35).

I svima je jasno da je kamen spoticanja odnos Prištine i Beograda, odnosno status Kosova. Upravo taj status Kosova, koji je kočničar srbijanskog napretka ka Europskoj uniji, mogao bi biti predmetom trgovine. To je mišljenje **Aleksandra Popova**, direktora novosadskog Centra za regionalizam. Prema njegovim riječima, Europska unija intenzivirat će »trgovinu« članstva Srbije i drugih zemalja zapadnog Balkana u zamjenu za kompromis Beograda i Prištine o statusu Kosova, što znači da bi se uskoro mogli dogoditi konkretniji pomaci u dijalogu. Jednostavno rečeno, ali u stvarnom političkom životu teško i iz ove perspektive nemoguće, jer za pomake u dijalogu potrebno je da se i Kurti i Vučić odmaknu od početnih pozicija – potpunog priznanja neovisnosti Kosova i potpunog odbijanja priznanja te neovisnosti.

Dobrovoljnog približavanja svakako neće biti, pa bi tu dobrovoljnost trebao pogurati pritisak europskih dužnosnika. Kako u svakoj trgovini sve i svatko ima svoju cijenu, tako i u ovoj političkoj ishod ovisi od ponude koja je na stolu. I od toga jesu li aktualni političari spremni platiti ponuđenu cijenu, odnosno priznati realnost koja je (ionako) svima jasna.

U prilog nam svakako ne ide to što je Srbija jedina država kandidat za punopravno članstvo u Europskoj uniji koja se nije pridružila odluci Vijeća EU o uvođenju ekonomskih sankcija Bjelorusiji.

Ista je to Srbija koja je, čast izuzetcima, ignorirala obljetnicu genocida u Srebrenici. »Pokušaji prekrajanja povijesti, poricanja genocida, ili veličanje ratnih zločinaca nemaju mjesta u Europi, moraju prestati i svakako se neće trpjeti«, poručio je visoki dužnosnik Europske unije **Josep Borrell**.

Pametnom dovoljno.

Z. V.

Konstituirano Predsjedništvo DZH

Predsjedništvo Demokratske zajednice Hrvata je 13. srpnja u Subotici održalo konstitutivnu sjednicu. Na sjednici je razmatran Nacrt prijedloga Programa Demokratske zajednice Hrvata, koji je i usvojen, te će u narednom periodu biti prezentiran javnosti, prije nego se uputi Skupštini na usvajanje.

Nakon izborne skupštine, održane 9. svibnja, kada je za predsjednika Demokratske zajednice Hrvata izabran **Marinko Prčić**, kao i članice i članovi Glavnog odbora, Predsjedništva i Nadzornog odbora, proces konstituiranja tijela stranke nastavljen je izborom **Stanka Krstina** na mjesto predsjednika Glavnog odbora i imenovanjem Političkog savjeta.

Cro-Fond: Pripreme za izradu registra gospodarstvenika

Izrada registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice u Srbiji jedan je od prioritetnih projekata Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u RS Cro-Fond. Prva tribina na temu »Registar gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava« će biti održana u velikoj sali HKC-a *Bunjevačko kolo* u utorak, 20. srpnja, s početkom u 19 sati i 30 minuta. Voditelji tribine bit će upravitelj Fondacije Cro-Fond **Lazar Cvijin**, pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu APV **Mladen Petreš** i član Tima za izradu registra za Suboticu **Mirko Ostrogonac**.

Tribina u Somboru bit će održana u četvrtak, 22. srpnja, u 19 sati i 30 minuta, u Hrvatskom domu.

U narednom periodu bit će organizirane tribine u svim većim mjestima radi promocije popisa i pristupit će se samom popisu. Potom je planirana analiza popisa i izrada Strategije gospodarstva hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

»Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji kao krovna institucija hrvatske nacionalne manjine je od samih početaka razumjelo da ovlasti koje po Zakonu o nacionalnim manjinama ima u područjima obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika i pisma nisu dovoljne za ostvarenje svih ciljeva koji pred njim stoje i da hrvatska zajednica ima ozbiljne potrebe i u drugim područjima. Iz tih razloga prišlo se formiranju fondacija i povjerenstava u cilju njihovog pokrivanja.

Fondacija Cro-Fond je formirana s ciljem otvaranja prostora za ostvarivanje ciljeva u tim drugim područjima, a prvenstveno potpore gospodarstvu hrvatske zajednice u Srbiji. Odmah nakon osnutka Fonda, 2019. godine pristupilo se realizaciji ideje izrade registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice i napravljeno je nekoliko projekata od kojih je jedan podržan i od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske. Osnovna ideja je da se pokuša sa stvaranjem određenog fonda sredstava financiranog iz proračuna Vlade Hrvatske na koji bi zainteresirani mogli aplicirati prema pravilima i programima koji bi s Vladom bili dogovoreni. U cilju realiziranja projekta formiran je Tim za izradu registra i uskoro će biti organizirana obuka sudionika popisa», kaže Lazar Cvijin.

H. R.

Cijenu određuje Porezna uprava

U prošlom broju *Hrvatske riječi* objavili smo tekst *Njive u bescijenje*, u kome smo pisali o nezadovoljstvu mještana Hrtkovaca zbog cijene koja im se nudi za eksproprijaciju zemljišta radi izgradnje ceste. U odgovoru koji je iz Koridora Srbije dostavljen naknadno navedeno je da postupak eksproprijacije ulazi u fazu utvrđivanja iznosa naknade. Svaki vlasnik može tijekom tog postup-

ka ili prihvatiti dane ponude ili nastaviti postupak utvrđivanja naknade pred sudom. »Podatci o visini naknade pribavljaju se od Porezne uprave. Osnov za utvrđivanje visine naknade jesu vrijednosti koje su označene u kupoprodajnim ugovorima sklapanim u skorije vrijeme (posljednja 3 mjeseca) na području lokalne samouprave na kojoj se vrši eksproprijacija, sukladno sa Zakonom o eksproprijaciji, kao što je u konkretnom slučaju i urađeno. Budući da Porezna uprava određuje visinu naknade, korisnik eksproprijacije, Koridori Srbije, ne utječu i ne sudjeluju u formiranju cijene zemljišta«, navodi se u odgovoru Koridora Srbije.

Izborna skupština DSHV-a

U Tavankutu će 16. srpnja biti održana 15. redovita i izborna skupština Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na kojoj će članovi stranke birati novo rukovodstvo. Skupština će biti održana s početkom u 18 sati.

Dan ranije će ova stranka obilježiti 31 godinu postojanja i rada. DSHV je osnovan 15. srpnja 1990. godine na osnivačkoj skupštini održanoj u Subotici kao politička stranka »u kojoj se oblikuju, izražavaju i zastupaju kolektivni interesi Hrvata u Vojvodini radi ostvarivanja političkih, kulturnih, gospodarskih i drugih ciljeva«. U nazoč-

nosti 221 osnivača iz cijele Vojvodine izabrano je prvo vodstvo stranke na čelu s **Belom Tonkovićem**. U početku profiliran više kao narodni pokret, DSHV je vremenom postao manjinska stranka koja je imala svoje zastupnike u republičkoj i pokrajinskoj skupštini i vijećnike u lokalnim skupštinama. Nakon smjene dugogodišnjega stranačkog lidera Bele Tonkovića polovicom 2003. za predsjednika je izabran **Petar Kuntić** koji je tu dužnost obnašao do 2014. godine kada je zbog izbornog poraza odlučio oduštopiti s mjesta predsjednika stranke. Za trećeg predsjednika stranke je izabran **Tomislav Žigmanov** listopada 2015. godine.

Obilježavanje 31. obljetnice osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini ove godine započinje slavljem svete mise zahvalnice na sam dan osnutka – 15. srpnja, u dvorani župe svetog Roka (u Keru; Subotica, Beogradska cesta 52), s početkom u 18 sati.

Program profesionalne orijentacije

Gdje poći sutra?

Hrvatsko nacionalno vijeće svake godine organizira izvannastavne aktivnosti i programe usmjerene na stjecanje znanja, vještina i podizanje kvalitete nastave na hrvatskom jeziku. Po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje **Margarete Uršal** ovakva vrsta neformalnog obrazovanja izuzetno je važna za socijalizaciju djece, osamostaljivanje, komunikaciju i jačanje jezičnih kompetencija.

Kao i prethodnih godina, u suradnji s udrugom *Naša djeca* i Hrvatskim prosvjetnim društvom *Bela Gabrić*, u

planu izvannastavnih aktivnosti predviđena je realizacija programa profesionalne orijentacije *Gdje poći sutra?*. Program je namijenjen učenicima koji su završili 7. razred osnovne škole na hrvatskom nastavnom jeziku ili pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture kao i učenicima koji su završili 3. razred srednje škole na hrvatskom jeziku ili su bar jedan ciklus obrazovanja završili na hrvatskom jeziku. »Cilj programa je pomoći učenicima da započnu promišljanje o svom profesionalnom putu, otkriju vlastite sposobnosti i interese. Program vode profesionalni voditelji psihologinja i pedagoginja uz uporabu najsuvremenijih testova i upitnika«, kaže Uršal i pojašnjava kako se program inače odvija pet dana, što obuhvaća testiranje, radionice i slobodno vrijeme za druženje. Testiranje će ove godine biti održano u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, od 9 do 16 sati, s kraćim pauzama i pauzom za ručak, i to 10. kolo-

voza za učenike 7. razreda i 11. kolovoza za učenike 3. razreda srednje škole. Kako je Uršal istaknula, ako epidemiološke mjere budu dozvolile, planira se da učenici nakon obavljenog testiranja sve radionice i individualne razgovore obave izvan Subotice o čemu će roditelji i učenici biti naknadno obaviješteni.

Cijena profesionalnog testiranja s osiguranim materijalima, testovima i ručkom je 1.000 dinara, a svi zainteresirani se mogu prijaviti do 26. srpnja u Hrvatskom nacionalnom vijeću ili putem elektroničke pošte: obrazovanje@hmv.org.rs.

Ž. V.

Uhićen osumnjičeni za provalu u bajmačku crkvu

Intenzivnim radom subotička policija razriješila je tri slučaja teške krađe i krađu i uhapsila **N. D.** (1979.) iz Subotice zbog postojanja osnova sumnje da je učinio ova kaznena djela.

On se, među ostalim, sumnjiči da je prije dva tjedna provalio u rimokatoličku crkvu Svetog Petra i Pavla u Bajmaku iz koje je ukrao dvije svećeničke odore, svetu knjigu za mise i molitve, dva ventilatora, kasu za novac i priloge.

Kako se navodi u policijskom priopćenju, dio ukradenih stvari je pronađen i bit će vraćen vlasnicima, a osumnjičeni je zadržan u policijskom pritvoru. Slijedi mu pojavljivanje pred tužiteljem.

H. R.

Treća generacija

Program za stjecanje kompetencija iz hrvatskoga jezika, kulture i književnosti s metodikom rada završilo je 13-ero polaznika – od odgojitelja, učitelja, profesora nastavnih predmeta do psihologa

Lektorat hrvatskog jezika i književnosti pri Filozofskom fakultetu u Novom Sadu završila je i treća generacija polaznika. U pitanju je jednogodišnji (dvo-semestralni) *Program za stjecanje kompetencija iz hrvatskoga jezika, kulture i književnosti s metodikom rada* koji se provodi u okviru Centra za usavršavanje nastavnika spomenutoga fakulteta.

Ovogodišnju skupinu činilo je 13-ero polaznika – od odgojitelja, učitelja, profesora nastavnih predmeta do psihologa. Polaznici su bili većinom iz Subotice, te iz Sombora.

Radno i kolegijalno

Jedna od polaznica bila je i Somborka **Ivana Butković**, magistra muzičke pedagogije i teorije koja radi i u isturenom odjelu apatinske Muzičke škole **Stevan Hristić** u Sonti, gdje se nastava izvodi na hrvatskom jeziku.

»Lektorat nije bio lak, trebalo je puno rada, ali su predavanja bila zanimljiva, posebno u dijelu koji se ticao hrvatske kulture i društva. Stečeno znanje koristit će mi u daljnjem radu, predajem među ostalim solfeđo u Sonti. Na Lektoratu sam upoznala nove, zanimljive kolege, koji su mi bili spremni pomoći i nadam se da ćemo ostati u kontaktu«, kaže Ivana Butković.

Biolog u OŠ **Matko Vuković** u Subotici **Zlatko Neorčić** već petnaestak godina radi u nastavi na hrvatskom jeziku, a bio je i odjeljski starješina hrvatskog odjela koji je nedavno maturirao.

»Bilo je radno i naporno. Profesor Čužić je bio jako angažiran, posvećen svakom polazniku, a skupina je bila radna i vrijedna. Mislim da smo ostvarili napredak u poznavanju hrvatskoga jezika, posebno u domeni svojih predmeta«, kaže profesor Neorčić.

Psihologinja **Vesna Bojanić** koja radi u trima školama i razrednica je odjela na hrvatskom u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici smatra kako joj je stečeno znanje dobra polazna osnova, ali da će još morati raditi na tom planu.

»Lektorat me je osnažio za rad u nastavi na hrvatskom jeziku. Kada slušamo hrvatski jezik, onda to zvuči lako, ali kada ga trebamo mi govoriti znatno je teže. Organizacija je bila dobra, prof. Čužić nam je izlazio u susret, ali sâm program je bio zahtjevan«, kaže Bojanić.

Među polaznicima bila je i asistentica u obrazovanju pri Hrvatskom nacionalnom vijeću **Nataša Stipančević**.

»Unatoč izmijenjenim okolnostima i ograničenjima, pri čemu je HNV pomogao ustupivši prostorije za izvedbu dijela nastave, lektorat je uspješno priveden kraju. I kao polaznicu, ali i asistenticu u obrazovanju pri HNV-u, raduje me dvostruko veći broj polaznika u odnosu na prve dvije godine – to znači da kao prosvjetni djelatnici sve intenzivnije radimo na svojim stručnim kompetencijama i na taj način osnažujemo kvalitetu nastave koja se izvodi na hrvatskom jeziku«, ističe Stipančević.

Dvostruko više polaznika

»Raduje me što je ove akademske godine lektorat pohađalo gotovo dvostruko više polaznika u odnosu na prve dvije godine. I ove godine, kao i prethodne dvije,

Tomislav Čužić

profesionalno zadovoljstvo predstavljao mi je rad s prosvjetnim djelatnicima, zapravo kolegama – naposljetku, svi mi, oni i ja, učitelji smo po zvanju, bez obzira na stručni profil – jer su vrlo predano izvršavali obveze predviđene programom. Vjerujem da će isto tako predano pretočiti stečena znanja u svojoj nastavnoj, odnosno odgojiteljskoj

praksi«, kaže lektor hrvatskog jezika i književnosti prof. dr. sc. **Tomislav Čužić**.

Zbog epidemiološke situacije, protekle akademske godine radilo se u izmijenjenim uvjetima.

»Nastava za stručne programe, od kojih jedan provodi i hrvatski lektorat, obično na Fakultetu započinje između sredine i kraja listopada. Međutim, predviđajući da bi situacija krajem jeseni zbog epidemije mogla biti nepovoljna, na vlastiti zahtjev i uz odobrenje fakultetske uprave, nastavu uživo započeo sam već u drugoj polovici rujna, odnosno nešto više od mjesec dana prije uobičajenoga početka, dakle i prije formalnoga početka akademske godine. Time je gotovo u potpunosti omogućeno odvijanje neposredne nastave u zimskome semestru. U ljetnome semestru dominirala je nastava na daljinu, no ispiti su se morali održati uživo. Najvažnije je da je sve uspješno privedeno kraju«, objašnjava prof. dr. sc. Čužić.

Prve tri godine

S ovom generacijom prof. dr. sc. Tomislav Čužić završava svoj mandat na Lektoratu hrvatskog jezika i književnosti u Novom Sadu. Po njegovim riječima, zanimljivost djelovanja novosadskoga lektorata je u tome što su mu »ingerencije« u određenome smislu podosta složenije od onih koje u pravilu imaju lektorati.

»Kao lektor imao sam obvezu organizirati i voditi cjelokupan jednogodišnji dvosemestralni edukacijski program za jezično i ino usavršavanje odgojno-prosvjetnih djelatnika (odgojitelja, učitelja, predmetnih nastavnika i profe-

sora). U protekle tri godine, koliko traje lektorski mandat, lektorat je izvodio program jezičnoga usavršavanja kroz koje je prošlo tridesetak polaznika, tj. toliko je izdano (ili će biti izdano) potvrda o stjecanju dodatnih kompetencija«, kaže on.

Kako dodaje, zbog epidemioloških mjera nisu se, nažalost, mogle održati mnoge aktivnosti koje su bile planirane, u prvom redu gostovanja sveučilišnih profesora i kulturni program planiran s polaznicima. No, gledano unatrag tri godine, organizirani su, po njegovom mišljenju, zanimljivi kulturno-znanstveni događaji.

»Prije svega tu mislim na predstavu **Joška Ševe Govorite li hrvatski**, a svakako je dosta pozornosti izazvalo i predavanje prof. dr. **Krešimira Mićanovića** sa zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta o položaju hrvatskoga jezika u socijalističkoj Jugoslaviji. Lektorat je sudjelovao i u organizaciji međunarodne znanstvene konferencije *Interkulturalnost u obrazovanju* koja je u uvodno-plenarnome dijelu bila posvećena hrvatskomu jeziku«, pojašnjava on.

Prof. Čužić dodaje i kako je zadovoljan svojim mandatom na lektoratu ima li se na umu da se u programsko-organizacijskom smislu praktično krenulo od nule.

»Ipak, bio bih još zadovoljniji da lektorat djeluje i na studijskoj razini, tj. da hrvatski jezik i kulturu mogu izučavati i studenti, barem u okviru izbornoga kolegija unutar

pojedinih studijskih odsjeka. U Zagrebu postoji sveučilišni studij srpskoga jezika i književnosti, a u Novom Sadu nema ni izbornoga kolegija hrvatskoga. Na kraju, zahvalio bih institucijama koje su podupirale rad hrvatskoga lektorata, posebice Hrvatskom nacionalnom vijeću s kojim je ostvarena vrlo kvalitetna suradnja, napose u vrijeme korona krize. Zahvaljujem i hrvatskomu Ministarstvu znanosti i obrazovanja koje mi je, uz Filozofski fakultet, ukazalo povjerenje omogućivši mi obnašanje 'funkcije' sveučilišnoga lektora hrvatskoga jezika u Srbiji, slijedom okolnosti prvoga po redu«, kaže on.

D. B. P.

Politička zastupljenost nacionalnih manjina (III.)

Preporuke za izmjene izbornog zakonodavstva

»Jedno potencijalno rješenje jest povećanje broja izbornih jedinica uz zadržavanje prirodnog izbornog praga za liste nacionalnih manjina * Prirodan izborni prag dopuniti rezerviranim mandatima kako bi se osigurala zastupljenost malobrojnijih i teritorijalno nekoncentriranih manjina * Ovo je riješeno na način instituta zajamčenih mandata u Hrvatskoj, a DSHV smatra da se isti treba primijeniti i u Srbiji«, kaže predsjednik ove stranke Tomislav Žigmanov

U trećem dijelu serijala tekstova o političkom zastupanju nacionalnih manjina predstaviti ćemo preporuke za izmjenu izbornih zakona iz publikacije dr. sc. **Jelene Lončar** koje mogu poslužiti i kao okvir za dalju raspravu na ovu temu u koju bi se uključili i drugi stručnjaci i predstavnici nacionalnih manjina.

Prema njenom mišljenju, u situaciji kada se očekuju izmjene Ustava i kada su moguće i izmjene izbornog sustava važno je »ukazati na prednosti i nedostatke različitih izbornih modela i zagovarati one koji omogućavaju ravnopravno uključivanje nacionalnih manjina«.

Predloženi ciljevi i principi izmjene izbornih zakona

Dr. sc. Jelena Lončar ističe tri ključna cilja kojima bi se trebale voditi izmjene izbornih zakona. Kao prvo, potrebno je takvo rješenje koje će »u većoj mjeri omogućiti veću zastupljenost malobrojnijih nacionalnih manjina«. Drugo, potrebno je regulirati uvjete registracije manjinskih stranaka »da se bar donekle spriječe potencijalne zloporabe zakonskih olakšica garantiranih manjinskim partijama, a da se pritom ne pribjegne zatvaranju i esencijalizaciji identiteta«. I na koncu smatra kako je »važno usvojiti rješenje koje ne sprječava unutargrupnu konkurenciju i potiče obraćanje biračima preko etničkih granica«.

Principi kojima bi se izmjene zakona, prema dr. sc. Lončar, trebale voditi su: garantiranje slobode etničke samo-identifikacije, da se etnički identiteti ne smiju tretirati kao fiksni, stalni i nepromjenjivi, da pripadnici nacionalnih manjina moraju imati pravo odlučiti žele li na izborima sudjelovati kao pripadnici nacionalnih manjina ili ne.

Lončar smatra kako je potrebno napraviti balans između priznavanja kolektivnih identiteta i jačanja socijalne kohezije i da bi budući izborni model trebao potaknuti povezivanje etničkih grupa nasuprot praksi poticanja segregacije. Također smatra kako mjere koje imaju za cilj bolju predstavljenoost nacionalnih manjina ne smiju sprječavati razvoj pluralizma unutar etničkih grupa i da trebaju potaknuti

uključivanje žena kao i pripadnika manjine koji žive van područja u kom je manjina koncentrirana.

Preporuke za razmišljanje i raspravu

Polazeći od navedenih ciljeva i principa dr. sc. Lončar smatra kako bi se sljedećim mjerama i izmjenama izbornog sustava poboljšala zastupljenost nacionalnih manjina:

Zadržati neki od modela proporcionalnog izbornog sustava ili uvesti mješoviti model, jer proporcionalni model uz prirodni izborni prag omogućava široko uključivanje manjina na lokalnom nivou i najbrojnijih manjina na republičkom nivou.

Jedno potencijalno rješenje jest povećanje broja izbornih jedinica uz zadržavanje prirodnog izbornog praga za liste nacionalnih manjina. Budući da su nacionalne manjine u Srbiji uglavnom teritorijalno grupirane, manje jedinice bi pogodovala njihovoj većoj reprezentativnosti ne samo kroz manjinske stranke nego bi i većinske stranke u višetničkim sredinama bile motiviranije da se obraćaju manjinskim biračima.

Otvoriti izborne liste (npr. preferencijalni glasovi) kako bi se potakla veća odgovornost zastupnika i komunikacija s biračima.

Zahtijevati da politička stranka, kako bi se registrirala kao manjinska u svom nazivu jasno stavi do znanja koju manjinu zastupa. Isti zahtjev je potrebno postaviti manjinskim izbornim listama čime bi se spriječila dosadašnja praksa dovođenja birača u zabludu izborom naziva stranke i izborne liste.

Smanjiti broj potpisa za kandidiranje manjinske liste kako bi nacionalne manjine uopće imale kandidate na izborima. U Srbiji je potrebno 10.000 potpisa za kandidiranje izborne liste bez obzira na to je li lista manjinska ili ne (u Hrvatskoj je potrebno 100).

Prirodni izborni prag dopuniti rezerviranim mandatima kako bi se osigurala zastupljenost malobrojnijih i teritorijalno nekoncentriranih manjina. U slučaju kada nijedna lista nacionalne manjine koja u populaciji ima udio najmanje 0,5% ne prijeđe prirodni izborni prag, Lončar predlaže da joj se može dodijeliti najviše jedan mandat pod uvjetom da osigura određenu (minimalnu) podršku birača (poput rumunjskog ili crnogorskog modela).

Još jedan zajednički mandat se može dodijeliti najmalobrojnijim manjinama, odnosno listi jedne od tih manjina koja osvoji najveći broj glasova.

Dodatno rješenje koje predlaže dr. sc. Lončar, i za koje smatra kako bi omogućilo političku zastupljenost i poticalo kompetitivnost među partijama nacionalnih manjina je da se mandati ne dodjeljuju pojedinačno listama već na osnovu zbira glasova koje osvoje sve partije jedne manjine. Manjini bi pripalo onoliko mandata koliko se puta u zbiru njihovih glasova sadrži broj glasova potrebnih za prelazak prirodnog izbornog praga, a nakon toga bi se mandati raspoređivali onim kandidatima koji su dobili najviše glasova.

Još jedna mogućnost je da se saberu svi glasovi dani svim manjinskim listama svih manjina koje ne prijeđu prirodni izborni prag, pa da na taj način zajednički sudjeluju u raspodjeli mandata s tim da se ograniči broj mandata koji je moguće dobiti na ovaj način, predlaže dr. sc. Lončar.

Žigmanov: Za zajamčene mandate

Kako na ove preporuke za izmjene izbornih zakona gledaju predstavnici nacionalnomanjinskih stranaka? Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** kaže kako ova stranka već 15 godina traži da se ovo pitanje riješi poštivanjem Sporazuma o zaštiti manjina koji je Srbija (i CG) potpisala s Hrvatskom.

»Poznato je kako je stav Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini po ovome pitanju više od 15 godina jasan – demokratska participacija hrvatske zajednice u političkom sustavu Srbije ima se riješiti na način kako se je Srbija obvezala potpisavši sporazum s Hrvatskom o međusobnoj zaštiti manjina. Naime, u tome sporazumu, koji je ratificiran 2005. godine u članku 9., među ostalim, stoji sljedeće: 'Stranke će omogućiti sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u donošenju odluka koje se odnose na njihova prava i položaj na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini u Republici Hrvatskoj, odnosno na lokalnoj, pokrajinskoj, republičkoj i razini u Republici Srbiji, omogućavajući osnivanje političkih stranaka i sudjelovanje u predstavničkim i izvršnim tijelima na način da će unutarnjim zakonodavstvom osigurati: a) zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima na lokalnoj razini, i b) zastupljenost u predstavničkim tijelima na regionalnoj i državnoj razini u Republici Hrvatskoj, odnosno na pokrajinskoj i državnoj razini u Republici Srbiji'. Ovo je riješeno na način instituta zajamčenih mandata u Hrvatskoj, a DSHV smatra da se isti treba primijeniti i u Srbiji«, kaže Žigmanov.

Što se tiče preporuka, on kaže kako »ostala rješenja mogu biti zanimljiva iz vizura politoloških teorija, kreiranja modela iz vizura interesa i potreba drugih nacionalnih manjina, no ovo je pitanje vladavine prava i vjerodostojnosti države koja treba provoditi obveze koja je preuzela međudržavnim sporazumom«.

»Rješenje iz Sporazuma govori o osiguranju uključenosti predstavnika hrvatske zajednice u predstavničkim tijelima na svim razinama vlasti, a ne samo na razini Narodne skupštine Srbije kao najvišem zakonodavnom tijelu vlasti te u izvršnom dijelu vlasti na lokalnoj razini. Riječju, sve ono što danas besprijeekorno uživaju Srbi u Hrvatskoj«, kaže Žigmanov.

J. D.

Marijan Ivšić o preseljenju iz Gibarca u Hrvatsku

Bez povratka u stari kraj

»Preselio sam se u Hrvatsku 1990. godine i nerado napustio svoj rodni kraj. Raštrkali smo se svi kao jaganjci kad ih vuk rastjera, diljem Hrvatske, a neki Gibarčani i diljem svijeta. Izgubili smo sve što nas je spajalo i veselilo: običaje, veselje i uživanje u ljepotama našeg Gibarca«, ističe Ivšić

I ovotjednu priču o mještanima Srijema koji su tijekom ratnih devedesetih godina preselili u Hrvatsku posvećujemo jednom Gibarčaninu, **Marijanu Ivšiću** koji se 1990. godine preselio u Zagreb. Marijan je, poput mnogih mještana Gibarca hrvatske nacionalnosti, morao napustiti svoje rodno mjesto za koje ga, kako kaže, vežu samo lijepe uspomene. Nažalost, nijednom od kada se preselio nije ga posjetio, iako mu je velika želja da to učini i ponovo prošeće starim sokacima, posjeti Gibaračku planinu gdje je proveo najljepše dane svog djetinjstva, te se podsjeti na neka bezbrižna i sretnija, prošla vremena.

Bijeg u sigurniji život

»Živio sam s ocem, bratom, polubratom i maćehom u Gibarcu. Majka mi je umrla od leukemije kada je imala 36 godina. Djetinjstvo mi nije bilo sretno, ipak su to bili bezbrižni dani zahvaljujući rodbini i prijateljima. Gibarac je oduvijek bio pitomo selo, naseljeno vrijednim i poštenim ljudima, uvijek spremnim da pomognu jedni drugima. Bilo je sloge i razumijevanja među svima. Selo je bilo malo, ali bogato, s dobrim ljudima. Sada je tuga za svakoga od nas. U selu sam imao dobre prijatelje s kojima sam dijelio i dobro i zlo, s kojima sam izlazio i provodio najljepše dane svoje mladosti. Međutim, došla su neka ružna vremena. Mržnja se uvukla među ljude i počeo se vršiti pritisak na mještane. Za mnoge Gibarčane je jedino rješenje bilo da se isele i potraže sretniju budućnost

negdje dalje. Tako sam se i ja odlučio za preseljenje. Odselio sam se u Hrvatsku 1990. godine i nerado napustio svoj rodni kraj. Raštrkali smo se svi kao jaganjci kad ih vuk rastjera, diljem Hrvatske, a neki Gibarčani i diljem svijeta. Izgubili smo sve što nas je spajalo i veselilo: običaje, veselje i uživanje u ljepotama našeg Gibarca«, ističe Ivšić.

Nastavio je živjeti u Zagrebu i tu tražio početak života. Uskoro je našao i zaposlenje, ali i svoju životnu suputnicu.

»U Zagrebu sam se sretno oženio **Elenom** i s njom sam započeo zajednički život. Imam neki svoj ostvareni cilj u radu koji me veseli i usređuje. Nastavio sam život onako kako sam morao i vremenom se po-

mirio s tim. Danas živim kao i svaki drugi pošten čovjek. Svojevremeno sam punih 16 godina radio u Hrvatskoj pošti, ali sam zbog izvjesnih problema morao dati otkaz. Potražio sam nove izazove u životu i počeo učiti za električara. Sada sam već tri godine u tom poslu. Dodatno se bavim kemijskim čišćenjem i poliranjem vozila. Hobbija imam više i oni mi ispunjavaju slobodno vrijeme. Bavim se aranžerskim slikarstvom, fan sam italo disca 80-ih i DJ izvođač. Već dvije godine zbog pandemije, virtualno puštam glazbu. U slobodno vrijeme prakticiram i avanture kroz prirodu. Ne žalim se, solidno živim i ne tražim ništa previše. Uživam u svemu čime se bavim i sa svojim hobijima usređujem sebe.«

pa su želje za obilazak moje rodbine i dragih prijatelja koji su ostali tamo živjeti postale gotovo nemoguće. Život nas, nažalost, gazi i ne podiže rampu za normalnu ljudsku slobodu, a želja je želja, a mogućnost je nešto posve drugo. U svakom slučaju, riješen sam čim se ukaže mogućnost, doći i vidjeti svoj Gibarac i drage i vesele ljude s kojima sam ponosno i sretno živio«, navodi Ivšić, ističući kako se nada da će i pandemija uskoro proći, te da će se moći slobodnije i nesmetano kretati.

Do tada Ivšić će, kao i ostali Gibarčani, ali i ostali Srijemci raseljeni diljem Hrvatske, svoje selo nositi u srcu, njegovati običaje i uspomene na sretne dane provedene u rodnom selu.

»Mogu samo poslati poruku svim ljudima koji su ostali živjeti u Srijemu: cijenimo se i poštivajmo. Radujmo se jedni drugima baš kao nekada, bez obzira na nacionalnost«, kaže na kraju razgovora naš sugovornik.

S. D.

Rijetki pozivi prijatelja

Društvene mreže postale se jedina spona s malobrojnomo rodbinom i prijateljima koji su ostali živjeti u Srijemu.

»Kontakti su mi važni sa svima. Uglavnom ja potenciram i zovem, ali mi ponekad bude žao što se oni rijetko sjete mene razveseliti pozivom. Po nekom mom osjećaju svi smo se nekako ohladili jedni od drugih. Nestao je osjećaj i potreba za nekim. Ponekad se pitam zašto ljudska ljubav nestaje i raspadaju se prijateljstva njegovana od djetinjstva. Smatram da su ta prijateljstva najčvršća, ali nažalost malo je onih koji imaju želju da ih njeguju. Mislim da je covid pridonio tome i uništio kontakte među ljudima. No, ja sam uporan i kad god poželim nekoga dragoga da čujem, ja pozovem«, kaže Ivšić.

Svoj Srijem i rodni Gibarac nije posjetio 30 godina. Što je stariji, kako kaže, želja je sve veća i nada se da će uskoro prošetati gibaračkim šorovima.

»Došla su takva vremena da se doslovce ubijaš u obvezama daljnjeg surovog života,

Tripo Schubert, prvi predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore

Dvadeset godina rada na promociji bogatog kulturnog naslijeđa

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Prije dvadeset godina, 23. lipnja 2001. godine, grupa istomišljenika iz Kotora, Tivta, Budve i Podgorice organizirala je osnivačku Skupštinu Hrvatskog građanskog društva Crne Gore u Kotoru s ciljem djelovanja na prostoru Crne Gore kao nevladino, neprofitno društvo u svrhu promoviranja interesa hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Sa Skupštine je tada bila poslana poruka: »Pred Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore u budućnosti, koja je već počela, stoji velika odgovornost i zadaci koje neće biti moguće riješiti bez zajedničkog učešća svih Hrvata u Crnoj Gori, odnosno podrške istih. Potrebno je istrgnuti iz zaborava sve ličnosti, događaje i običaje, koji su sistematski brisani iz kolektivne memorije hrvatskog naroda u drugoj polovini 20. stoljeća na našim prostorima. Sigurni smo da Hrvati u Crnoj Gori, u zajednici s onima koji su se iselili s ovih prostora u posljednjih 90 godina, odnosno njihovim nasljednicima, mogu vratiti memoriju da su naši preci vjekovima stvarali ono što se zove kulturno blago. Sve to je bilo moguće jer su uvijek bili spremni otploviti dalje, da bi upoznali više, znajući da samo čovjek širokih vidika i velikog znanja može cijeniti slobodu i prava svakog čovjeka. Upravo ono za što će se boriti Hrvatsko građansko društvo je da Hrvati, a i sve druge manjine na ovim prostorima, dobiju punu slobodu da iskažu, razviju i sačuvaju svoj etnički, kulturni i vjerski identitet.«

Na Skupštini je tada izabran privremeni Upravni odbor od sedam članova i za predsjednika je izabran Tripo Schubert.

Ove godine izostalo je uobičajeno okupljanje članova Društva i organiziranje prigodnog programa proslave jubileja zbog poštivanja epidemioloških mjera i loše financijske situacije. Na prvih dvadeset godina rada Hrvatskog građanskog društva za naš tjednik podsjetio je prvi predsjednik, a danas savjetnik ovoga društva **Tripo Schubert**.

► **Dugo vremena ste prisutni u Hrvatskom građanskom društvu i životu hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Od kada i kako ste bili angažirani na kulturnom planu u hrvatskoj zajednici?**

U vremenima kada se, na žalost, Crna Gora prebrojavala i gradila vlastite međusobne berlinske zidove, više-vjerski i višenacionalni Kotor ustrajavao je u skladnom suživotu, koji su na našim prostorima gradili vjekovi i ljudi. U tim teškim devedesetim godinama prošlog vijeka Hrvati Boke su, usprkos svim pritiscima, uspjeli ustrajati u očuvanju svog identiteta, kulture i običaja. Nakon 1997., kada aktualna vlast napušta »beogradski kurs«, i svoj brod okreće ka zapadu i susjednoj Hrvatskoj, Hrvati Boke se organiziraju i kroz institucije sustava, rade na očuvanju identiteta i povezivanju pokidanih mostova. S jednom grupom istomišljenika iz Tivta i Kotora radio sam na formiranju društva s hrvatskim predznakom. Društvo smo svjesno nazvali Hrvatsko građansko društvo Crne Gore (HGD CG), jer smo bili svjesni da Crna Gora ima svoj život u kojemu želimo sudjelovati kao djelotvorni, konstruktivni i pozitivni članovi društva, opće dobrobiti i vlastite koristi. Želimo biti u respektu prepoznati, u miru prihvaćeni, u suradnji kooptirani i u kontekstu toga procesa vidimo sebe, zato smo građansko društvo, a ne podaničko. Ova koncepcija je kasnije ugrađena i u Statut, kao i princip da članom Društva može biti onaj tko prihvata statutarne principe, bez obzira na vjeru i naciju. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore osnovano je 23. lipnja 2001. godine u Kotoru s ciljem očuvanja identiteta hrvatskog življa na prostoru Crne Gore, gradnje mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva između naroda obje države, koji su bili porušeni tijekom ratnih zbivanja, promocije i prezentacije bogatog kulturnog i povijesnog naslijeđa Hrvata Boke kotorske, očuvanja bokeljskog govora i hrvatskog jezika. Društvo djeluje na prostoru Crne Gore kao nevladino, neprofitno društvo, u svrhu promovi-

*Hrvatsko građansko društvo Crne Gore osnovano je 23. lipnja 2001. godine u Kotoru s ciljem očuvanja identiteta hrvatskog življa na prostoru Crne Gore, gradnje mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva između naroda obje države, koji su bili porušeni tijekom ratnih zbivanja, promocije i prezentacije bogatog kulturnog i povijesnog naslijeđa Hrvata Boke kotorske, očuvanja bokeljskog govora i hrvatskog jezika * Ova godina je trebala biti godina proslave našeg velikog jubileja – 20 godina od formiranja Društva. Međutim, epidemija covid-19 je uvjetovala drugačiji program rada*

ranja onih interesa hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori na koje u skladu s Ustavom Crne Gore, međunarodnim poveljama, deklaracijama i drugim dokumentima međunarodne zajednice o pravima čovjeka i nacionalnih te etničkih manjina ima mogućnosti i prava. Na osnivačkoj Skupštini 23. lipnja 2001. godine izabran sam za predsjednika Društva. Na prvoj, izornoj, godišnjoj Skupštini, održanoj 15. prosinca 2001. godine izabran je prvi Upravni odbor na čijem sam čelu bio tijekom četverogodišnjeg mandata. Društvo je realiziralo svoje aktivnosti preko Podružnica u Kotoru, Tivtu, Herceg Novom, Baru i Podgorici, kao i preko povjerenika na Cetinju i Budvi. U Hrvatskoj je formirano Predstavništvo sa sjedištem u Dubrovniku. Trebalo bi mi puno prostora da pobrojim sve ono što je urađeno u prethodnom dvadesetogodišnjem periodu. Pobrojao bih samo neke najvažnije aktivnosti koje su bile presudne za dalji razvoj, ne samo Društva već i cijele hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

► **U realizaciji kojih projekata ste za ovih dvadeset godina sudjelovali?**

Izravno sam sudjelovao u realizaciji velikog broja projekata, kao što je realizacija ideje o informiranju članstva i

svih relevantnih institucija u Hrvatskoj i Crnoj Gori putem pisanog medija, tiskanjem časopisa *Hrvatski glasnik*; zatim tiskanje periodike *Bokeški ljetopis* preko koje se promovira bogato kulturno naslijeđe Hrvata Boke kotorske, zatim otvaranje predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Kotoru, realizacija humanitarne akcije »Pomozi bolesnom i nemoćnom« u suradnji s hrvatskim Crvenim križem; u obnovi pučke manifestacije »Tripundanska večer«, koja se već 18 godina uspješno organizira. Osobno sam radio na formiranju mandolinskog orkestra uz pomoć mandolinskog orkestra *Sanctusdomnio* iz Splita, na uvođenju dopunske nastave na hrvatskom jeziku u Kotoru i Tivtu. U povodu 500. godišnjice rođenja **Marina Držića** organizirana je prvi put ambijentalna predstava *Dundo Maroje* na otvorenom – na trgu ispred katedrale sv. Tripuna u Kotoru, u izvođenju Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba. Veoma značajan projekt je realiziran u cilju promocije bogatog kulturnog naslijeđa Boke kotorske pod nazivom *Bokeljska priča*, koja je ispričana u Zagrebu, Dubrovniku, Omišu i Rijeci; uspješno je realizirano snimanje TV emisije *Lijepom našom* u Tivtu, postavljanje biste velikom bokeljskom pjesniku **Viktoru Vidi**

na otoku Gospe od Škrpjela, postavljen je spomen ploče poginulim bokeljskim mornarima u boju kod Lepanta na zgradi palače *Bizanti* u Kotoru. Inicirali smo ideju o postavljenju sličnog spomen obilježja u grčkom gradu Nafpaktosu (Lepantu), do čije realizacije nažalost nije došlo zbog sporosti crnogorskih institucija. Društvo je također tiskalo više od 18 značajnih publikacija.

► **Što se promijenilo u položaju Hrvata za proteklih dvadeset godina?**

Nakon proglašenja samostalne i suverene države Crne Gore 2006. godine, položaj Hrvata u Crnoj Gori znatno je poboljšao. Novi korak u izgradnji još čvršćih i intenzivnijih odnosa bio je Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Hrvatskoj koji su 2011. godine verificirali Skupština Crne Gore i Sabor Republike Hrvatske. Potpisivanjem navedenog sporazuma osigurano je kvalitetno ostvarivanje svih manjinskih prava Hrvata u Crnoj Gori i Crnogoraca u Hrvatskoj. Hrvati u Crnoj Gori uživaju sva prava garantirana međunarodnim konvencijama. U prethodnoj Vladi Crne Gore postojalo je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. U njemu radi i jedan pripadnik hrvatske zajednice. Zakonom o zaštiti manjinskih prava formirano je Hrvatsko nacionalno vijeće, čiji se troškovi funkcioniranja financiraju preko Ministarstva. Vlada je formirala i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava preko kojega financira programe i projekte manjinskih zajednica. U cilju promoviranja i zaštite kulture manjina, identiteta i jezika Vlada je formirala Centar za promoviranje kulture manjina. Hrvati su organizirani u više Udruga, od kojih je najveća, najorganiziranija i najaktivnija upravo Hrvatsko građansko društvo Crne Gore sa sjedištem u Kotoru, u kojemu je registrirano preko 1.570 članova. Osim našeg društva, u Crnoj Gori je formirana i prva hrvatska politička stranka – Hrvatska građanska inicijativa (HGI), sa sjedištem u Tivtu, čiji je predstavnik više godina bio zastupnik u Skupštini Crne Gore, a u prethodnoj Vladi smo imali i jedno ministarsko mjesto. Nažalost, na prošlogodišnjim parlamentarnim izborima Hrvati u Crnoj Gori nisu osvojili potreban cenzus za ulazak u Skupštinu, svojom krivicom, izlaskom na izbore s dvije stranke.

► **Što je najvažnije znati o Hrvatima u Crnoj Gori?**

Hrvati na crnogorskom priobalju jedan su od najstarijih autohtonih naroda Crne Gore koji su unatoč povijesnom usudu uspjeli do danas sačuvati vjeru, govor, kulturni i ukupni civilizacijski kod, koji je oblikovao njihovu nacionalnu svijest, posebno tijekom XIX. i XX. stoljeća. U tom vremenu formiraju se mnoga kulturna društva u svim mjestima Boke kotorske. Godine 1897. osniva se hrvatsko društvo *Sastanak*. Godinu kasnije Hrvatsko radničko društvo *Napredak* i Hrvatski pjevački tamburaški zbor, zatim Hrvatsko pjevačko društvo *Zvonimir*. U prvim godinama XX. stoljeća osnovano je Peraško tamburaško društvo *Zmajević*. Dvije godine kasnije osniva se Hrvatsko društvo *Sloga*, Hrvatsko tamburaško društvo *Antun Starčević*, zatim Hrvatsko katoličko društvo *Domagoj*, Hrvatsko pjevačko društvo *Ljudevit Gaj*, Hrvatsko pjevačko društvo *Tomislav*, Hrvatska limena glazba i Hrvatski

dom. Formirana je i Slavjanska čitaonica. Međutim, sva ova društva su ukinuta dekretom Vlade nakon Drugog svjetskog rata. Nakon skoro šest desetljeća, zahvaljujući »pozitivnim vjetrovima« u vanjskoj politici Crne Gore u drugoj polovici 90-ih godina prošlog stoljeća i uspostavljanju kontakata na relaciji Podgorica – Zagreb dolazi do slobode izjašnjavanja u hrvatskome korpusu u Crnoj Gori. Hrvati se organizirano okupljaju u želji da pokažu sebi i drugima kako oni postoje na prostorima Crne Gore, kako su tu kao nacionalna manjina, po brojnosti najmanja, ali zasigurno najveća i iznimno bogata po svom kulturnom, civilizacijskom i duhovnom naslijeđu. Tako da se 1998. godine formira u Donjoj Lastvi Kulturno-umjetničko

društvo *Napredak*, a zatim 2001. godine i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore.

► **Kakva je demografska slika Hrvata u Crnoj Gori?**

Apsolutni broj Hrvata u Crnoj Gori je u stalnom padu. Taj trend započinje prije nešto više od tri stoljeća promjenom demografske strukture, zatim iseljavanjem hrvatskih obitelji, naročito za vrijeme sukoba 1990-ih, te također smanjenjem prirodnog prirasta, što je imalo za posljedicu gubljenje statusa većinskog naroda u Boki kotorskoj i dobivanje statusa manjinske zajednice. Sa statusom nacionalne manjine Hrvati u Crnoj Gori ušli su u treći milenij. Na popisu stanovništva 2003. godine zadržala je status nacionalne manjine, da bi taj status izgubila na popisu 2011. godine. Prema podacima tog popisa registrirano je 6.021 Hrvat, što je ispod 1% cjelokupne populacije u Crnoj Gori.

► **Koja su najvažnija kulturna blaga, baština Hrvata u Crnoj Gori?**

Pripadnici hrvatske populacije u Boki kotorskoj baštine ogroman dio materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Podugačak bi popis bio nabrajati sve. Među najvažnijima svakako su brojni sakralni objekti, od kojih treba spomenuti katedralu-baziliku sv. Tripuna u Kotoru, koja datira u sadašnjem izgledu iz 1166. godine, dok je prvobitna bogomolja sv. Tripuna na tom lokalitetu bila sagrađena 809. godine; zatim Bogorodični hram na Prčnju i svetište Gospe od Škrpjela na otoku kod Perasta. Osim sakralnih objekata, tu su i brojne palače pomoraca, muzeji, arhivi i biblioteke... Od nematerijalnih dobara najznačajnija je bratovština Bokeljske mornarice, stara koliko i katedrala sv. Tripuna, zatim gradska glazba, osnovana 1842. godine...

► **Na čemu trenutno radi HGD, koji su najvažniji projekti, programi?**

Ova godina je trebala biti godina proslave našeg velikog jubileja – 20 godina od formiranja Društva. Međutim, epidemija covid-19 je uvjetovala drugačiji program rada. Ono što ćemo zasigurno uraditi to je dalje tiskanje časopisa *Hrvatski glasnik* u broju koji će ovisiti od dobivenih sredstava na natječajima. Osim toga, uvijek baviti će se mandolinski orkestar *Tripo Tomas* kako bi bio spreman nastupati. Također je odlučeno da se uradi jubilarna monografija Društva. Tog zadatka sam se osobno prihvatio.

S kime sve Društvo surađuje?

Brojna je lista onih s kojima naše Društvo surađuje. Od prvog dana formiranja Društva zadatak nam je bio izgraditi mostove povjerenja, suradnje i prijateljstva sa žiteljima s obje strane granice, s obzirom na nemila događanja devedesetih godina prošlog stoljeća. Taj posao je uspješno odrađen na obostrano zadovoljstvo, direktnim kontaktima čelnika Društva i vladajuće strukture u Gradu Dubrovniku i Dubrovačko-neretvanskoj županiji, zatim organiziranjem manifestacije *Bokeljska priča*, kojom prilikom je prvi put od osamostaljenja Crne Gore pronijet crnogorski barjak Stradunom, a zatim i posjetom djece hrvatskih obitelji i njihovih crnogorskih prijatelja školi *Marin Držić*. Osim uspostave tih kontakata, naše Društvo uspješno surađuje s institucijama gradova Splita, Omiša, Rijeke i Zagreba. Također, imamo dobru suradnju s institucijama Grada Kotora, Pomorskim muzejom, Istarskim arhivom, Bokeljskom mornaricom, kao i bratovštinama Bokeljske mornarice 809 u Zagrebu i Rijeci, a posebno s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske u Zagrebu.

In memoriam

Josip Čačić

(1956.-2021.)

Utorak, 13. srpnja, preminuo je **Josip Čačić**, vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća, član Upravnog odbora Hrvatske čitaonice *Fischer* i član crkvenog odbora župne crkve Presvetog Trojstva u Surčinu.

Rođen je 1956. godine u Surčinu. Završio je srednju mašinsku školu 1974. godine. Izvanred-

no je pohađao Višu školu za organizaciju rada u Novom Sadu, a potom je radio u IMT Novi Beograd. Bio je dugogodišnji član crkvenog odbora u crkvi Presvetog Trojstva, suosnivač, član Upravnog odbora i predsjednik Skupštine Hrvatske čitaonice *Fischer*. Od 2018. godine postaje vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća, a od 2019. član Odbora za suradnju s vjerskim zajednicama. Također, Čačić je bio važna potpora HNV-u kao vijećnik, u procesu pregovaranja s Republičkom direkcijom za imovinu Republike Srbije, za dobijanje prostora za potrebe hrvatske zajednice u Beogradu. Bio je stup i oslonac župske i hrvatske zajednice u Surčinu, nadzor ispred župe u svim dosadašnjim radovima i jedan od najaktivnijih članova surčinske udruge, usprkos tome što je bio težak srčani bolesnik i dijabetičar.

Župljani Surčina, članovi Hrvatske čitaonice *Fischer*, pamtit će ga po čovječnosti, poštenju, odanosti, a nadasve kao dobrog i vrijednog domaćina supruga, oca i djeda. Sprovod Josipa Čačića održan je u srijedu, 14. srpnja, na katoličkom groblju u Surčinu.

S. D.

Kaštel Morosini-Grimani u Istri

Simbol Svetvinčenta

Kaštel još od vremena svoje izgradnje u 13. stoljeću predstavlja simbol Svetvinčenta, malog mjesta u središnjoj Istri * Multimedijalna izložba je zasigurno najatraktivniji dio palače, budući da je prvenstveni cilj bila interpretacija ključnih povijesnih događaja u arhitektonskom i društvenom razvoju Kaštela, odnosno Svetvinčenta

Kaštel Morosini-Grimani predstavlja oblik kasne srednjovjekovne gradnje s naglašenim renesansnim karakteristikama, a ime dobiva po dvjema obiteljima u čijem je vlasništvu bio. Kaštel predstavlja jednu od atrakcija Istre. Mjesto je to gdje možete uživati i u atraktivnoj multimedijskoj izložbi koja se odlično nadopunjuje s obližnjom Kućom vještice Mare. Kaštel još od vremena svoje izgradnje u 13. stoljeću predstavlja simbol Svetvinčenta, malog mjesta u središnjoj Istri na 25 minuta vožnje od Pule i Rovinja što s izuzetno dobrom geografskom pozicijom pruža brzu i jednostavnu povezanost sa svim većim gradovima Istre. Samo mjesto Svetvinčenat broji oko 200 mještana, dok u cijeloj Općini Svetvinčenat po službenim podacima boravi 2.202 stanovnika.

O nastanku, radu i sadržajima ovog intermedijalnog muzeja razgovarali smo s **Mateom Stanićem**, ravnateljicom trgovačkog društva *Savinčeta* d.o.o. koje je u stopostotnom vlasništvu Općine Svetvinčenat, koje upravlja kaštelom Morosini-Grimani i Centrom za posjetitelje Kuća vještice Mare. Matea Stanić zaposlena je u Općini Svetvinčenat od 2014. godine, sudjelovala je u mnogo europskih projekata u ime Općine Svetvinčenat, a onaj najveći kojim se ponosi je bila upravo obnova kaštela Morosini-Grimani kroz projekt »Kulterra«. Muzej razvija priču ovog malog mjesta u Istri za koju djelatnici muzeja i građani žele da se čuje u cijelom svijetu.

Obnova kaštela

»Kaštel još od vremena svoje izgradnje u 13. stoljeću predstavlja simbol Svetvinčenta, a ujedno slovi za najsavremeniji kaštel na poluotoku. Kroz dugi niz stoljeća kaštel je pretrpio mnoge štete, a posljednju pamti za vrijeme 2. svjetskog rata kada biva spaljen drugi put. Od tada je kaštel bio napušten, a njegovoj se obnovi i zaštiti krenulo 2000. godine otkada su obnovljene zidine i sanirana kvadratna kula. Kroz projekt »Revitas« obnovljena je kula

i balustrada, a to su bili tek prvi koraci u obnovi, nakon čega je uslijedio projekt obnove palače kaštela kao najzahtjevnijeg građevinskog projekta u sklopu »Kulterrae«, sada bogatiju za pet etaža raznovrsnog sadržaja. U samom prizemlju možete pronaći selekciju najboljih lokalnih proizvoda i odgovarajuću galeriju, a u središnjem dijelu palače, multimedijalnu izložbu – zasigurno najatraktivniji dio kaštela, koja se temelji na sagledavanju i interpretaciji ključnih povijesnih događaja u arhitektonskom i društvenom razvoju Kaštela, odnosno Svetvinčenta. Sljedeći kat

je u funkciji službene prostorije za održavanje vjenčanja i konferencija, a na samom vrhu nalazi se Kapetanova soba s kojeg se pruža zavidan pogled koji seže sve do mora. Na jedan potpuno novi način, palači je vraćena funkcionalnost, a uvođenjem raznolikog sadržaja, kulturna ponuda Svetvinčenta je dostigla novu razinu«, kaže Matea i navodi kako je projekt službenog naziva »Kulterra« – Revitalizacija istarskih kaštela Morosini-Grimani i Petrapilosa, integrirani razvojni program koji je započeo u prosincu 2016. godine s ciljem obnove kaštela u Svetvinčentu i Buzetu.

»Vodeći partner projekta »Kulterra« je Općina Svetvinčenat te uz još 11 partnera iz javnog, privatnog i civilnog

sektora čini ujedno najznačajniji općinski projekt integriranog razvojnog programa. Ukupna vrijednost projekta 'Kulterra' iznosi 22.594.779 kn, od čega je 19.204.801 kn, 85% iznosa, osigurano bespovratnim sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Projekt je to koji je zasigurno ostavio upečatljiv trag na povijest Svetvinčenta te time dugoročno utjecao na samu turističku ponudu i jačanje vrijednosti kulturne baštine kojom se ponosimo.«

Intermedijalni muzej

U 2020. godini upravo putem EU projekta »Kulterra« obnovljena je cijela palača dvorca, a Matea priča o sadržajima ovog multimedijalnog muzeja.

»Sada se u prizemlju može pronaći selekcija najboljih lokalnih proizvoda. Ovaj je dio prije svega osmišljen kao prezentacijski centar koji bi okupljao lokalne proizvode domaćih i susjednih OPG-ova. Ovim putem nastojali smo čim više uključiti lokalne proizvođače i pokušali pridodati poticanju domaćih proizvoda stvorenih kroz radišnost i veliku ljubav naših manjih obrtnika. Za sada su u ponudi proizvodi poput selekcije različitih sorti vina Udruge istarskih vinara i vinogradara *Vinistre*, zatim više vrsta sireva, maslinovo ulje, te prva domaća eko bira, a ovim putem željeli smo istaknuti koliko gastronomsko bogatstvo Svetvinčenat ima, te kroz prezentaciju lokalnih proizvoda ukazati na vrijednost domaćih brendova. U središnjem dijelu palače nalazi se multimedijalna izložba u kojem posjetitelji uskaču u vitešku ulogu i dožive povijest Svetvinčenta očima budućnosti kroz niz zabavnih i interaktivnih sadržaja: 3D mapping projekciju kaštela, žive Portrete, Stup srama, Krunidbu, Požar, Kovača, Viteški turnir i Uskočke ratove, a fotografije stižu direktno na mail! Sljedeći kat je u funkciji prostorije za održavanje vjenčanja i konferencija, a na samom vrhu nalazi se Kapetanova soba iz koje se pruža zaviran pogled koji seže sve do mora. Za sve ljubitelje vatrenog oružja, kroz cijelu palaču provlači se Kulturno-povijesna zbirka starog oružja, 14. – 19. stoljeće – Ferlin, u kojoj se posebice ističe bombardira, preteča topa iz 15. stoljeća, upravo iz Svetvinčenta.«

Interpretacija povijesti

Multimedijalna izložba je zasigurno najatraktivniji dio palače, a budući da je prvenstveni cilj bila interpretacija ključnih povijesnih događaja u arhitektonskom i društve-

nom razvoju Kaštela, odnosno Svetvinčenta, izložba je jednako namijenjena i starijima i mlađima, te će svakom pronaći nešto što mu se ovdje najviše sviđa. Izložba prati kronološki razvoj mjesta počevši od 10. stoljeća do današnjih dana, nudeći u početku generalni uvod u život i razvoj mjesta, postupno uvlačeći posjetitelje u konkretnija zbivanja poput iskustva kovanja i izrade vlastitog mača, viteškog turnira i borbe s uskokima čime i iskustvo postaje sve aktivnije i zanimljivije.

»Glavni krivci za osmišljavanje ove jedinstvene izložbe su *Tumpić/Prenc*, studio za dizajn i komunikaciju, a za realizaciju Tvrtka *Diversitas IT Sustavi*. No, svakako je bitno napomenuti kako iza ovih službenih imena stoji još veliki broj pojedinaca koji su svojim zalaganjem dali veliki doprinos, te komponiranjem virtualne stvarnosti težili na zanimljiviji i drugačiji način pristupiti interpretaciji povijesti, što je naposljetku kroz zajednički rad definitivno i postignuto. Jedan od njih kojeg posebno želim istaknuti je **Igor Macan**, voditelj projekta 'Kulterra' koji je dobar

dio svog radnog vijeka u Općini Svetvinčenat dao upravo za ovaj kaštel i bez kojeg ovakvo zdanje sigurno ne bi izgledalo ovako kako danas izgleda! Kao službena prostorija, 4. kat je namijenjen za održavanje raznih kongresnih sastanaka i svečanih činova, te samim time i obreda vjenčanja. Nakon službenog dijela, postoji mogućnost intimnijeg okupljanja u dvorištu kaštela ili u galeriji gdje se na prikladan način može obilježiti nastavak ili slavlje održanog čina. Svi mladenci kojima se obred vjenčanja u srednjovjekovnom kaštelu čini kao njihova još neispisana bajka, slobodno se mogu direktno javiti našem mladom timu koji će ih voditi kroz detaljnije korake daljnjeg planiranja«, kaže Matea Stanić.

Radno vrijeme kaštela Morosini-Grimani je od utorka do nedjelje od 10 do 18 sati, cijena bazne ulaznice za kaštel je 70 kuna, a potom su mogući popusti u kombinaciji s ostalim sadržajem, te za studente/umirovljenike i djecu.

Zvonko Sarić

Idemo u Europu, BEZ NAS SU GOTОВИ!

Prošlog tjedna skoro da nije prošao nijedan dan a da nije bilo nekog važnog događaja, i to na najvišim nivoima, koji se tiču dvije susjedne države: Srbije i Mađarske. Počelo je već u nedjelju, 4. srpnja, kada je, uz prisustvo ravnatelja dvaju poduzeća koji trguju zemnim plinom kod Horgoša, s tzv. zlatnim varom spojena cijev mađarskog visokotlačnog plinovoda s istom takvom cijevi iz Srbije. Ovo je što se tiče stabilne opskrbe zemnim plinom izuzetno važno za obje zemlje. Otvara se alternativni pravac za opskrbu Mađarske, jer u slučaju da Ukrajina pravi probleme (visina cijene, količine itd.), ona se jednostavno zaobiđe. Srbija više ne treba plaćati za transport plina preko Mađarske, bit će obrnuto. Shodno sporazumu, naša zemlja će moći koristiti podzemna skladišta u susjedstvu, jer su njihovi kapaciteti veliki i mogu nam pomoći ako zatreba.

Tramvaj-vlak koji će juriti

Potom je u ponedjeljak u našu zemlju stigao predsjednik mađarskog parlamenta u dvodnevni posjet Srbiji. Prvog dana posjeta imao je bogat program: prvo se sastao s kolegom, našim predsjednikom Skupštine, s kojim je potpisao protokol o suradnji dva parlamenta, a uslijediti će sastanak ujesen u Budimpešti, zatim se sastao s našom premijerom, a na koncu i s parlamentarnom frakcijom Saveza vojvođanskih Mađara, budući da ova partija ima jednu potpredsjednicu Skupštine, koja rukovodi s vremenom na vrijeme i sjednicama. Sutradan prijepodne imao je razgovore s našim Dvostrukim Predsjednikom, a nakon toga posjetio je u Vojvodini Novi Sad (Europski kolegij), u Bačkoj Topoli Akademiju nogometa TSC, a u Subotici je među ostalim pogledao novopostavljeni spomenik Károlyu Bíróu, nekadašnjem gradonačelniku zaslužnom za izgradnju Subotice, Gradske kuće, kupališta Palić itd. Danas se svima hvalimo subotičkom secesijom, a čini mi se da je nedovoljno čuvamo, štoviše devastiramo ju (npr. nova fontana). Došao je i 7. srpnja, koji smo nekada slavili kao Dan ustanka u Srbiji, a čini mi se da ovaj događaj ove godine nitko nije ni spomenuo. Tog dana se u našoj domovini dogodio još

jedan »povijesni susret« – premijer susjedne i prijateljske Mađarske došao je na kratki radni sastanak s našim Dvostrukim Predsjednikom u glavni grad. U njegovoj pratnji bio je mađarski ministar vanjskih poslova i trgovine, kome je dodijeljen »Orden srpske zastave prvog reda« za zasluge što se svugdje u EU zalaže za što brži prijem Srbije u EU. Ministar je bio skroman, rekao je da su zaslužni i naš ministar vanjskih poslova kao i ministrica za Europske integracije. Pvo su dvojica »glavnih« imali sastanak u četiri oka, po nekim žurnalistima ljepše rečeno »tet a tet« (što doslovce znači: glavom u glavu).

Ja tebi serdaru, ti meni vojvodo

Vjerujem da svi čitatelji poznaju izreku »Ja tebi serdaru, ti meni vojvodo«. Slušajući govore obojice »glavnih« meni je baš ona pala na um. Toliko su hvalili jedan drugog da mi se učinilo – previše. Istina, dinastička veza srednjoeuropskih prostora i Balkanskog poluotoka traje već od XII. stoljeća, kada je kći raškog velikog župana postala kraljica Ugarske. Za minulih stoljeća bilo je lijepih i manje lijepih događaja, u ovome trenutku događanja su dobra. Premijer Mađarske je izjavio: »više je potrebna Srbija EU nego obrnuto. Ključ stabilnosti regije je Srbija. Bez snage Srbije i zapadnog Balkana ni Mađarska neće biti sigurna«. Neki mediji su »malo dodali« tvrdeći da je gost rekao i to da će »bez proširenja EU postati nestabilan prostor kojem prijeti stagnacija, pa čak i raspad«. Ja tako nešto nisam čuo u govoru na mađarskom jeziku, ali euroskepticizam je realnost, mnogi priželjkuju propast EU.

Vlakovi jure, a tek će tramvaj!

Naravno, razgovaralo se i o brzim vlakovima. Kao prvi u Vojvodini, »novom-starom« prugom pojuriti će vlak Subotica – Segedin, radovi samo što nisu počeli. Sjećam se priče da će između Segedina i Hodmezővásárhelya već 2021. godine prometovati tramvaj-vlak tzv. tram-train. Spomenuta nova elektrificirana pruga Subotica – Segedin će se »prikačiti« na ovu liniju, pa ćemo se moći voziti »tram-trainom« do Vásárhelya. Dogodine će se brзом prugom od Beograda do Novog Sada voziti i naši »glavni« (nadamo se i poslije izbora). Kao što priliči poslije ovoliko dobrih vijesti – da popijemo nešto! Kao što su to učinili Dužnosnici. Pogledajte Instagram Dvostrukog, komentar je: »Divno popodne u fantastičnim vinogradima našeg Srijema s prijateljima«. Na slici predsjednica naše Vlade, Dvostruki predsjednik i predsjednik mađarske vlade s elegantnom vinskom čašom u rukama. Malo su svratili i u Srijem, u jedan vinograd s podrumom, na, rekli bismo, »čašicu razgovora«.

Notni plotun

»Dobar dan. Mi smo gradska komunalna policija i prema našim mjerenjima, vi ste prekršili dopuštenu razinu buke na otvorenom prostoru i zbog toga ste podložni za prekršajnu prijavu. Molim vas, spakirajte svoje instrumente i napustite ovaj prostor. Uostalom, imate li vi dozvolu za svirku za ovaj dan?»

Možete li, čak i u idealnim uvjetima, zamisliti ovakvu scenu u našem gradu? Ne? Ni ja.

A možete li zamisliti na koju bi se situaciju hipotetični monolog zamišljenog komunalnog policajca mogao odnositi? Ne? Da?

Prije no što bilo što kažete, pomoć stiže: na svirku trubača ispred svečanog ulaza u Gradsku kuću, koja se ciklično događa svake subote u vrijeme vjenčavanja. Bili vi svat ili tek prolaznik, u to poslijepodnevno vrijeme – osim trenutnih ekstremno visokih temperatura – dočekat će vas i nesnosna buka iz koje se teškom mukom razaznaje »harmonija«

Durđevdana, Kalašnjikova i sličnih tvorevina koje su za instant vremena pronašle put do statusa »narodne muzike«. Zamislite tek iznenađenje gostiju sa strane, pa još s malo istančanim glazbenim ukusom (a takvih se često može naći u svatovima), koji tek koju minutu ranije uz diskretne zvuke **Mendelssohnova Svadbenog marša** škljocaju svojim mobitelima ne bi li snimili što više detalja iz raskoši Velike vijećnice kada ih na izlazu iz predvorja Gradske kuće sačeka ono poznato: »Kesa, kume!« i pravi plotun nota, neprimjeren ni trenutku ni prostoru. »Ni vire, ni pare«, što bi kazala ne jedna ovdašnja majka, odnosno: »Semmi köze hozzá«, zaprepašćeni *vőfény* (ceremonijar svadbe). A to ste – čak da za to vrijeme nijednom niste bili u ovdašnjim svatovima – u kontinuitetu mogli vidjeti i čuti u posljednjih dvadeset pa i više godina u središtu grada. Gora situacija od ove može se vidjeti jedino u vrijeme matura kada središtem grada tutnji izvorna buka u koju se stapaju i izvođači i »publika«, što sve odaje sliku razuzdanosti i općeg pada

razine kulture koja se već desetljećima akumulira među četiri zida i svako malo izlazi u javni prostor.

Kako su se ovi ljudi našli baš tamo i baš tada? Kakve (materijalne) koristi imaju od toga da iz subote u subotu napinju pluća i besomučno dobošare? Je li to, uopće, ikako zakonski ili statutarно regulirano?

U uređenim društvima, a posebno u svjetski poznatim turističkim centrima, uobičajena je slika uličnih svirača. Ali... postoje bar tri ključne razlike u odnosu na opisani slučaj. Prvo: svojom glazbom ulični svirači prolaznike, mahom turiste, uveseljavaju i zabavljaju, ali ih ni u kom slučaju ne uznemiravaju. Drugo: iako se čuju, čuju se tako kao kad ti u svatovima svirci sviraju »na uvice«. I treće: za »nastup« na javnoj sceni moraju pribaviti dozvole lokalnih vlasti, i to samo na nekoliko dana! Kod nas, međutim, kao što i sami znate, sve suprotno: em neprimjereno, em bučno, em pod plaštom »netransparentnosti uvjeta pod kojima nastupaju«.

A može li drugačije? Ako se malo prelista po papirima lokalne samouprave, lako se može naići na podatak da su vijećnici Skupštine grada još prije deset godina (16. lipnja 2011.) izglasali odluku o zaštiti od buke kojom je regulirano da dozvoljeni nivo buke u središtu grada ne smije prelaziti 65 decibela danju i 55 noću. Sve i bez osnovnih znanja o akustici, ali pod pretpostavkom da vam je uho prosječnog zdravlja, lako ćete posumnjati da trubači i dobošari u opisanom vrijeme debelo prekoračuju propisanu crtu i zapitati se kako je moguće da se to stalno događa i da u kontinuitetu prolazi nesankcionirano? Ako je za utjehu, to se, zapravo, stalno događa i bez nesretnika koji se subotom po nekoliko sati cvare, pušu i lupaju ne bi li zaradili koju kintu. Prednjače u tome motociklisti (tzv. *bikeri*), a slijedi ih tko stigne: napaljeni vozači turbo exclusive automobila, vlasnici kafića sa svojim kreštaljkama s play liste itd, itd. Ako to, pak, ne uvažavate kao opravdanje, pozovite komunalnu policiju, podsjetite ju na vlastite ovlasti (ili ju priupitajte ima li u gradu uopće inspektora za zaštitu životnog okoliša) i ljubazno zamolite da izvoli raditi svoj posao tako što će postupiti kao u uvodnoj rečenici. Ako ni to, nakon više puta ponovljenog poziva, ne pomogne, obratite se lokalnoj samoupravi s jednim živopisnim prijedlogom: u vrijeme kada muzičari i tako jedva preživljavaju neka (o svom trošku) angažiraju i konkurenciju, pa da se subotom poslijepodne ispred Gradske kuće nađu zajedno i orkestar trubača, i tamburaški ansambl, i citeraško-primaška banda... a zašto ne i po koji jazz, blues i rock sastav, pa individualci poput saksofonista, harmonikaša ili violinista, pa nek svatovi sami biraju tko će ih uveseljavati dok se slikaju ispred *plave fontane*! E, to bi tek bila prava kakofonija secesije i multietičnosti kojom se toliko busamo.

Z. R.

Takmičenje risara 2021.

Mož' počet *Dužijanca*

Titulu najboljih ponijeli su neprikosnoveni Stipan Kujundžić i Ruža Juhas iz Subotice * Zahvala Mariji Kujundžić za tri desetljeća rada

»**R**is je gotov«. Rečenica je kojom je predsjednik sudačkog kolegija **Pavle Kujundžić** proglasio najbolje risare. Još kada je započelo natjecanje, mogli bismo reći da se znalo tko će biti najbolji. Do tog zaključka mogli su doći i oni koji se ne razumiju previše u ovaj posao, jer s takvom lakoćom i brzinom, te uhodanim koracima rade samo najbolji.

Između 17 risarskih parova, koliko ih je bilo ove godine, titulu najboljih (opet) ponijeli su neprikosnoveni **Stipan Kujundžić** i njegova risaruša **Ruža Juhas** iz Subotice. Rekli bismo: uhodani duo koji ne posustaje. Drugo mjesto pripalo je također iskusnom paru **Andriji Tumbasu** i **Emeri Poljaković** iz Tavankuta, dok su se na trećem mjestu našli **Gábor Bazsó** i **Valéria Ludmány** iz Novog Orahova.

Pogled u budućnost

Takmičenje risara, kako je i najavljivano, održano je 10. srpnja na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*, a domaćini ovogodišnje manifestacije bili su **Marina** i **Marin Skenderović** iz Budimpešte.

»Ova manifestacija je možda i najvažnija jer pokazuje suštinu i bit *Dužijance*. To je ono zbog čega se sve radilo i organiziralo. Završiti ris i onda proslaviti. I danas kada su prisutni ogromni strojevi, ne smijemo zaboraviti kako se

nekada radilo i koliko je to bilo teško raditi«, kaže Skenderović.

Po riječima risara, ove godine nije bilo lako kositi budući da je žito bilo polegnuto i vlažno zbog nevremena koje je prethodnu noć zahvatilo i Đurđin.

»Nije bilo lako radili, al smo odradili. Bilo je vlažno i žito je povaljano. Nismo zdravo žurili kako bi poso što redovnije obavili, al eto izgleda da smo uspili kad su nas proglasili najboljima«, kaže Ruža Juhas i pojašnjava kako ovaj posao radi od svoje 12. godine i da je kao i za svaki drugi posao, tako i za ovaj, potrebno voljeti ono što se radi.

S njom se složio i Stipan Kujundžić koji je također pojasnio situaciju:

»Ne možem kazat da je bilo zdravo teško, samo se nije moglo onako slagat kako treba. Dogovorili smo se da će bit manji otkos, a to je nezgodnije za rukovanje, al je Ruža uspila dobro poslagat snopove. Ovaj poso je timski rad i kazo bi da se tajna krije u dogovoru i zajedničkom radu«, kaže Kujundžić, a mi možemo dodati: i u iskustvu.

Osim spomenutih mjesta, na ovogodišnjem natjecanju sudjelovali su risari iz Žednika, Male Bosne, Đurđina, MZ Peščara, Sente, Mužlje, Crne Bare i iz Gornjih Hrgova iz Bosne i Hercegovine, dok su natjecatelji iz Hrvatske ove godine izostali. Među ovogodišnjim natjecateljima bilo je i onih mlađih koji su vjera u budućnosti i da ova manifestacija neće lako izumrijeti, a o tome govori i podatak koji

je iznio predsjednik UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić** rekavši:

»Takmičenje risara okuplja one koji znaju raditi ris, a mi kao organizatori se radujemo što se više od 50 godina čuva ono što su naši preci radili i što to možemo prenositi na mlađe. Vjerujem da *Takmičenje risara* ima budućnost s obzirom na to da među natjecateljima ima i mlađih sudionika. Ono što me osobito veseli jesu radionice koje vodi naš vrsni risar Stipan Kujundžić i koji podučava mlade ovome poslu«.

Od rada do *ila*

Iako su večer prije velika kiša i nevrijeme organizatori-
ma dodatno otežali pripreme oko ove manifestacije, *Takmičenje risara* je proteklo onako kako je i planirano. Ranim jutrom isplela su se uža, domaćini su dočekali goste, te su risare i okupljene posjetitelje *ručkonoše* (žene koje nose ručak) poslužile *risarskim ručkom* koji je poseban doživljaj, ne samo zbog menija koji je u ponudi (slanina, *kruv*, *kiselna* i luk) nego i zbog ambijenta gdje stolove i stolice zamjenjuju bale slame. Kako nitko ne bi ostao žedan bile su zadužene mlađe cure (djevojke) i djeca *vo-donoše*.

Nakon *ručka* (doručka) u rukama gradonačelnika Subotice **Stevana Bakića** oglasilo se zvono za početak natjecanja. Uslijedio je prikaz ručnog košenja žita, *rukovetanja*, pravljenja snopova i *sadivanja krstina*. Kuhala se i tarana, i to ona domaća, s *divenicom* (kobasicom), a za najbolje u ovoj kulinarskoj disciplini proglašena je ekipa Auto kuće *Tasić* gdje je glavni kuhar bio **Kristijan Markuš**, a pomoćni **Srdan Lazić**, koji su rekli da tajnih sastojaka nije bilo, nego velika volja za sudjelovanjem. Drugo mjesto pripalo je ekipi *Alaj dimi* koju su činili glavni kuhar **Ivica Sekereš** i pomoćni **Ivica Tumbas**, dok su se na trećem mjestu našli tavankutski vatrogasci, odnosno kuhari **Pere Stantić** i **Ivica Kolar**. Je li žiri bio u pravu mogli su provjeriti i sami posjetitelji, a budući da se ni iz jednog kotla/kotlića nije ništa bacilo, možemo zaključiti da je tarana bila odlična.

Za sve one koji vole i nešto slatko u ponudi su bili *fanki* (krafne) s pekmezom.

Tijekom programa nastupili su i najmlađi članovi folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*, a nije izostala ni dječja igra *kasalisica*, za koju su nam pravila pojasnile **Matea Bako** i **Barbara Dulić**. Igrači se smiju kretati samo po obilježenom terenu, a onaj tko je u krugu je vija. Ostali trče po terenu, a kada netko bude uhvaćen, preuzima ulogu vije. Usput su nam rekle i podatak da ovu igru igraju samo na *Takmičenju risara*, ali već nekoliko godina zaredom.

Kada smo već kod djece, valja spomenuti i njihovu želju da sljedeće godine bude više ponude upravo za najmlađe posjetitelje, kojih je ove godine bilo u velikom broju.

Novaca sve manje

UBH *Dužijanca* je ove godine, kao i sve druge udruge i manifestacije dobila znatno manje financijskih sredstava od Grada Subotice. Okupljenim medijima gradonačelnik Subotice Stevan Bakić je pojasnio da je takvo stanje pro-
uzrokovala epidemija koronavirusa, ali da je u razgovoru s organizatorima obećao da će kod rebalansa proračuna pokušati iznaći neko rješenje da se *Dužijanca* dodatno pomogne.

»Ovo je jedna od najvažnijih svečanosti kada se ide u susret danu *Dužijance*. Osnivač ove manifestacije je u prošlosti imao odličan osjećaj motivirati mlade natjecateljskim duhom, čime bi ih potaknuo na usavršavanje posla

oko risa, a time i da očuvaju praksu svojih predaka. Grad Subotica će uvijek podržavati i ovu manifestaciju, jer je *Dužijanca* postala svetkovina Grada kojom se mi ponosimo«, kazao je među ostalim gradonačelnik Bakić.

Prije dodjele darova najboljim risarima i risarušama, UBH *Dužijanca* se na poseban način zahvalila **Mariji Kujundžić** koja je protekla tri desetljeća vodila brigu o pozivanju i animiranju risara, te o vođenju brige oko *risarskog ručka* i tko će ga poslužiti. Kako su istaknule voditeljice **Josipa Dulić** i **Josipa Stantić**, ovo je samo jedan mali vid zahvalnosti i poziv Mariji da ne posustane ni u godinama koje slijede.

Ž. Vukov

Dužijanica u Lemešu

Okupljeni na zahvali

HBKUD Lemeš iz Lemeša organiziralo je proslavu mjesne Dužijance. Bandaš i bandašica ove godine su **Stefan i Dragana Benčik**, a mali bandaš i bandašica **Alen Pekan i Valentina Ivanković**. Bandaši i bandašice, sudionici Dužijance u nošnjama i gosti okupili su se ispred crkve Rođenja Blažene Djevice Marije. Krunu od slame bandašu i bandašici predali su **Boris Tomas i Elizabeta Ileš**, par koji je prošle godine bio u ulozi bandaša i bandašice. Svetu misu uz lemeškog župnika **Antala Egedija**, predvodio je vlč. **Gabor Drobina**.

»Zahvaljujemo se Bogu za svaki dan koji se ponovo rađa. Svaki dan je nova šansa, šansa za sve u što smo uložili, ne samo u njive. Smisao je u tome što ulažemo u naš svakidašnji život naše međusobne odnose, odnos s Bogom. Ako je plodna godina, to je ruka Božje providnosti. Ali i naš duhovni život mora biti plodan«, kazao je vlč. Drobina.

Kako je to običaj u Lemešu, nakon mise posvećeni kruh predan je predsjedniku Savjeta MZ Lemeš **Istvánu Sevaldu**.

Prema riječima predsjednice HBKUD-a Lemeš **Márie Bagi** pandemija koronavirusa i posljedice višemjesečnog zatvaranja razlog su što ove godine nije bilo književne i folklorne večeri, što je izostao obilazak sela fijakerima i domova obitelji bandaša i bandašice. Ono što nije izostalo je likovna kolonija koja je održana na salašu Ileš – Vujević. Sudjelovali su članovi Hrvatske likovne udruge **CroArt** iz Subotice, lemeški đaci i svećenici.

Z. V.

»Zahvalnost je Božji dar«

U crkvi svetog Petra i Pavla u Bajmaku u nedjelju, 11. srpnja, svečano je proslavljena ovogodišnja *Dužijanca*. Glavni nositelji ovog slavlja bili su bandaš **Alen Palfi** i bandašica **Hermína Kumer**, a mali bandaš i bandašica bili su **Dominik Varga** i **Ema Crnković**.

Misno slavlje predvodio je i propovijedao mjesni župnik **Zsolt Bende** u zajedništvu s monsinjorom dr. **Andrijom Anišićem**, predsjednikom Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*. Osim mladih u nošnji, u *Dužijanci* su sudjelovali i bandaši i bandašice iz Žednika, Đurđina i Subotice.

Na početku mise župnik je blagoslovio žito koje se podijelilo vjernicima u crkvi, kao simbol sudjelovanja u zajedničkom slavlju zahvale.

U svojoj propovijedi župnik Bende je među ostalim rekao da je najvažnije u dužijanci zahvaliti za sve plodove koje dobivamo od Gospodina, ne samo u žetvi nego i u životu. Zahvaliti za ono što jesmo, jer onda možemo biti hrabri kršćani i naviještati evanđelje Božje, ljubav Božju među ljudima.

»Ako se zapitamo gdje se nalazi Božja slava, gdje možemo naći Božju slavu u našem životu, eto nam odgovora, u dužijanci je možemo naći. Tu se krije Božja slava, jer čim znamo biti zahvalni, znači, znamo se poniziti, znamo priznati da mi nismo bogovi, i da je Bog onaj kome trebamo zahvaliti, o kome ovisi naš život u potpunosti. Zahvalnost ne dolazi sama od sebe, moramo je tražiti od Gospodina u molitvi, ona je Božji dar. Mnogi misle da su sve u životu stekli svojim rukama. Ne znaju svi ljudi

biti zahvalni, zato tražimo od Gospodina da nam podari zahvalnost. Kad je Salomon gradio hram Gospodinu, to je bila samo jedna zgrada dok Božja slava nije napunila tu zgradu koja je tako postala hram. Tako i mi, ako Božja slava ne napuni naše blagdane, ako Božja slava nije prisutna u našem slavlju, onda je to samo jedna manifestacija, nešto što pokazuje da nas još ima, da znamo slaviti, ali ako želimo biti znak Isusa Krista, što je i cilj Crkve u ovom svijetu, onda treba Božja slava da napuni naše slavlje. Tada ćemo biti zadovoljni, jer nam slavlje

neće biti isprazno. Naša slavlja, naročito crkvena, kao što je *Dužijanca*, trebaju biti puni Duha svetoga, puni Božje slave. Sveti pisac kaže da je Isus Krist novi Salomon, on je onaj koji napunja čitav svijet, ne samo hram nego i nas same Božjom slavom. Danas zahvaljujemo na svim darovima, jer bez Boga smo nemoćni, ne možemo dalje. To nam daje snage za cijelu godinu, da izdržimo do sljedeće dužijance, da se napunimo Duha svetoga, elana. Kada vidimo plodove svega što činimo tijekom cijele godine, trebamo se znati zahvaliti. I tada će se ovo slavlje dužijance nastaviti u beskonačnosti«, rekao je župnik Bende.

Mladi u nošnji prinijeli su na oltar križ, svijeću i zemlju, zrna pšenice, Bibliju, snop klasja, brašno, kruh, hostije, vino i vodu i sliku, to jest krunu.

Ugodno iznenađenje je bilo čuti zbor mladih bajmačke crkve da za prinos darova pjeva liturgijsku »himnu« dužijance, skladbu *Blagoslovljena ova zemlja*, pod vodstvom vjeroučiteljice **Mirele Varga**.

Na kraju svete mise svećenici su podijelili euharistijski blagoslov s presvetim oltarskim sakramentom, blagoslov, po kojemu se događa najviše čudesa.

Dosadašnji župnik u Bajmaku Zsolt Bende se na kraju mise zahvalio svima i oprostio od svojih župljana, jer nakon 16 godina provedenih u Bajmaku, biskupovim dekretom, od nedjelje, 25. srpnja, imenovan je župnikom u Krušiću i Crvenki.

Navečer je u dvorištu župe drugi put (prvi put je održana prethodne godine) održana svečana akademija koja je ove godine posvećena sjemenu pšenice. Po tradiciji, nakon akademije je u dvorištu župe održano bandašicino kolo.

Nela Skenderović

Što nam otkrivaju detalji proteklih restauracija Najstarije kuće u Subotici (II.)

Kako je kuća nastala i promijenjena

Kompleks Najstarija kuća pokraj crkve sv. Mihovila Arkandžela sadrži prvu, autentičnu kapetansku kuću iz prve polovice osamnaestog stoljeća, ali je u narednih stotinu godina dograđena i znatno proširena

Suvremeni čovjek danas samo u mašti i, eventualno, uz pomoć skica može pretpostaviti izgled Subotice prije trista godina; toliko je velika promjena u međuvremenu nastala. Dalekom vremenu vraćamo se u tekstu stoga što je tada izgrađena Najstarija kuća koja je pod zaštitom kao nepokretno kulturno dobro, a danas ovim nazivom označava cio kompleks koga čini zgrada napravljena do polovice osamnaestog stoljeća i naknadno dograđen objekt (prepoznamo ga po lokalima s ulazima s Trga cara Jovana Nenada).

Zašto su povijesti obitelji **Sučić** i autentične kuće iz prve polovice osamnaestog stoljeća u bliskoj vezi – što je istaknuto u prethodnom nastavku ove priče: pojašnjenje vodi u same temelje grada i podsjećanje na legendarnu kapetansku obitelj Sučić.

U novije vrijeme više istraživanja nego što je to bilo ranije, posvećeno je plemićkoj obitelji Sučić, čiji su pripadnici od kraja sedamnaestog do polovice devetnaestog stoljeća bili jedna od najutjecajnijih obitelji u Subotici, a i šire. »Povijest subotičkih Sučića započinje s braćom Lu-

kom, Ilijom i Andrijom koji su živjeli potkraj sedamnaestog i početkom osamnaestog stoljeća. Genealogija porodice Sučić, koja se čuva u subotičkom Povijesnom arhivu, a koju je očito napravio biskup **Pavao Matija Sučić**, povijesni je izvor koji dokazuje da su ta trojica Sučića bili braća...«, piše **Robert Skenderović** u svom radu *Kapetanska plemićka obitelj Sučića u životu Subotice u 18. i 19. stoljeću*, objavljenom u publikaciji posvećenoj biskupu Pavlu Matiji Sučiću 2018. godine. »...Za Luku, Iliju, Andriju i njihovu djecu moglo bi se reći da su osnivači Subotice, jer je grad nakon oslobođenja od Osmanlija 1686. godine praktično krenuo od nule...«.

Djeca tri brata bili su nositelji druge generacije Sučića: **Jakov** (sin Luke st.), **Luka** mlađi (sin Ilije) i **Juraj** i **Marijan** (sinovi Andrije). Među njima Jakov, Luka ml. i Juraj bili su istaknuti časnici subotičkih graničara, dok je ovaj teritorij bio Vojni šanac Sabatka.

Iseljenje iz utvrde

Kapetanske obitelji, kao i obitelji časnika na visokim pozicijama, u staro vrijeme bile su smještene u vojnoj utvrdi – kaštelu; taj podatak bilježi više istraživača. Danas nitko ne može pouzdano opisati kompletan izgled, a pogotovo unutrašnje uređenje i organizaciju života u utvrdi podignutoj 1470. godine, koja je bila centralna subotička građevina i na prijelazu iz sedamnaestog u osamnaesto stoljeće, ali je pouzdano bila boravište obitelji kapetana i drugih visokih časnika Vojnog šanca Sabatka.

U utvrdi je već koncem sedamnaestog stoljeća postojala i kapela, tako da su ovdje živjeli i franjevci, koji su otvorili prve matične knjige i radili na prosvjećivanju, te bili vrlo uvažavani od tadašnjih stanovnika ovog vojnog gra-

Rekonstrukcija prvotnog glavnog ulaza na istočnoj fasadi Najstarije kuće (iz studije mr. Ante Rudinskog 2007. godine)

Snimka Cehovskog pisma subotičkih tesara iz 1815.-1817. godine s panoramom Subotice, vrijednog arhivskog dokumenta, uz pomoć kojeg je mr. Ante Rudinski u svojoj studiji istakao Najstariju kuću i njen položaj u odnosu na ostale tadašnje objekte u gradu

Jedinstvenost kapetanske kuće

Kompleks Najstarija kuća pokraj crkve sv. Mihovila Arkandela sadrži tu prvu, autentičnu kapetansku kuću iz prve polovice osamnaestog stoljeća, ali je u narednih sto-

ničarskog mjesta. »Kapela je podignuta od početka u čast sv. Mihovilu, jer su vjernici u Subotici bili vojnici i vojničke obitelji«, bilježi franjevac **Paškal Cvekan** u publikaciji *Subotički franjevački samostan i crkva*, pisanoj na osnovu arhivskih dokumenata subotičke Franjevačke rezidencije. Do promjene je došlo 1723. godine kada je Kaštel (utvrda) od strane viših tijela dodijeljen franjevcima za crkvu i narednih godina preinačen u religiozni objekt. Rješenje o vlasništvu dano je u prosincu 1723., a potvrđeno 1729., i to o vlasništvu ne samo utvrde nego i okolnog zemljišta. Prema publikaciji Paškala Cvekana, u to vrijeme tri su se obitelji subotičkih kapetana trebale iseliti iz kaštela. Proces iseljenja iz tvrđave nije tekao glatko...

»Iselili su se, ali Kaštel nisu htjeli napustiti, pa su u njegovoj blizini sagradili sebi kuće. I to: Jakov Sučić, prvi kapetan, podigao je kuću na prostoru jug-zapad, gdje i danas stoji nedaleko lijevog tornja današnje crkve. Na jugu, ili prema pročelju Kaštela, sagradio je kuću Luka Sučić, kapetan, a ta se 1753. godine, po odredbi **Antuna Grašalkovića**, kraljevskog komesara u Subotici, morala srušiti, jer je na tome mjestu smetala Časti crkve. Treći kapetan, Đuro Sučić, sagradio je kuću blizu Kaštela prema zapadu; ta je stajala iza crkve na kraju samostanskog vrta i dvorišta i do nje je kroz samostansko dvorište i vrt, a uz jugozapadni zid crkve vodio put. I ta je kuća 1753. srušena, samostan zatvorio spomenuti put, a Martinu Sučiću, sinu Đure, isplatio 150 rajnskih forinti i dao sve kamenje od srušene kuće da sebi može sagraditi novu«, piše Paškal Cvekan u spomenutoj publikaciji, navodeći bliže odrednice franjevačkih dokumenata.

Možda bi tragom ovih dokumenata i uvidom u originalne zapise, povjesničari i građevinski stručnjaci mogli protumačiti i dodatne podatke o prvim kućama oko vojne utvrde u ono zanimljivo i još uvijek nedovoljno istraženo vrijeme nastanka grada.

tinu godina dograđena i znatno proširena, o čemu će još biti riječi. Taj najstariji dio, tj. kapetanska kuća, i u dokumentima Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture spominje se u nekoliko varijanti: *Najstarija kuća*, *Kuća kapetana Sučića*, a u novinskim napisima prije pola stoljeća naziva se i *Vermesovom kućom*, jer je kroz povijest pripadala i ovoj obitelji. Opisana je na sajtu Zavoda: »'Najstarija kuća Subotice' nalazi se u predjelu gdje se razvijala drevna Subotica u neposrednoj blizini nekadašnje kule s kraja petnaestog stoljeća. Krajem sedamnaestog stoljeća, ovaj prostor još uvijek je bio dominirajući u strukturi grada. Prema pisanju **Istvána Iványija**, kuća je

Franjevačka crkva i samostan 1865. godine (iz publikacije *Koreni*)

podignuta istovremeno kada i samostan, tj. u prvoj polovici osamnaestog stoljeća. Građena je u stilu provincijskog baroka, kao obiteljska kuća Sučića. Izvorni objekt je imao pravougaonu osnovu, ali je godinama dio po dio dograđivan, tako da danas kao samostalna zgrada ne postoji...«.

Katarina Korponaić

Naši gospodarstvenici (LI.)

Uz studij i vlastiti posao

Poslije završetka srednje ekonomske škole **Filip Žeravica** iz Šida odlučio je upisati fakultet u Novom Sadu. Odlučio se za ekonomski smjer na fakultetu, smatrajući da će nakon završetka školovanja svojom stručnošću i znanjem pridonijeti boljem poslovanju svoje obiteljske tvrtke. U međuvremenu došao je na ideju da se uporedo sa studiranjem i sam oproba u privatnom poslu. Želja ovog dvadesetjednogodišnjeg momka bila je pomoći roditeljima u podmirivanju troškova studija, te se prije nekoliko mjeseci odlučio otvoriti trgovinsku radnju, servis i opremu za mobitele *F-mobile* u Novom Sadu, koja je ogranak postojećeg obiteljskog poduzeća. Podršku za poslovni pothvat dobio je od roditelja **Gorana i Dušice**, vlasnika obiteljske tvrtke *Gvožđar inex d.o.o.* sa sjedištem u Šidu. Danas ovaj mladi momak uspješno studira i radi u Novom Sadu, a u slobodno vrijeme dolazi u Šid i pomaže roditeljima u poslu.

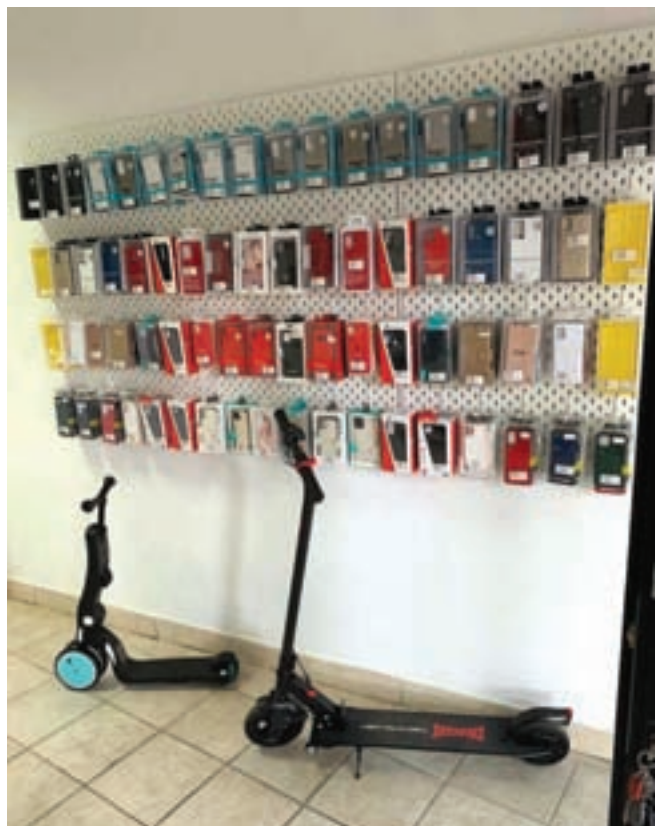
Od malih nogu u trgovini

Za Filipa posao u prodaji nije nepoznanica. Obiteljska trgovinska tvrtka *Gvožđar inex d.o.o.* osnovana je 1993.

godine. Od samog početka rada u posao su uključeni, osim najstarijeg, djeda **Marka**, njegova djeca Goran i **Saša**, snaha Dušica, a kasnije i unuci **Boris** i Filip. Usprkos poteškoćama u radu ratnih devedesetih, trgovinska tvrtka ove obitelji održala se do današnjih dana, a sve zahvaljujući zajedništvu, zajedničkom radu i trudu svih članova obitelji. U međuvremenu su proširili svoje djelatnosti, povećali asortiman proizvoda, ali i broj uposlenika kojih danas ima 35. Filip je od malih nogu bio prisutan u trgovini. Radio je i učio i vremenom uz pomoć djeda, oca, majke i strica, stekao osnovno znanje za pokretanje privatnog posla.

»Razmišljao sam čime bih se mogao baviti u slobodno vrijeme. Osim predavanja, koja su ove godine uglavnom bila online i učenja, imao sam prostora baviti se dodatnim poslom kako bih pomogao roditeljima u podmirivanju svih mojih troškova boravka u Novom Sadu. Rukovodeći se potrebama i željama mladih, budući da sam i sam dio njih, došao sam na ideju otvoriti trgovinu s opremom i servisom za mobitele. Uz pomoć roditelja, pronašao sam poslovni prostor, uredio ga i opremio artiklima i pratećom opremom za mobitele. Trgovinu sam opskrbio dodacima

»Osim predavanja, koja su ove godine uglavnom bila online i učenja, imao sam prostora baviti se dodatnim poslom kako bih pomogao roditeljima u podmi-rivanju svih mojih troškova boravka u Novom Sadu«, kaže Filip Žeravica

za mobitele sa šarenim maskama, punjačima za sve vrste mobitela, futrolama, slušalicama, a u međuvremenu sam se obučavao i za servis telefona, postavljanje staklenih zaštitnih folija i sitne popravke na mobitelima i tabletima«, kaže Filip.

U koraku s novim vremenima

S ponosom ističe da je početne korake u poslovanju naučio od oca Gorana koji je cijeli svoj radni vijek proveo u trgovini. No, kako ističe, vremena su se promijenila. Bilo je potrebno prilagoditi poslovanje novim zahtjevima tržišta, robu prilagoditi mlađoj ciljnoj grupi, koja je danas u vremenu suvremene tehnologije često zahtjevnija.

»Svjestan sam da je u današnje vrijeme teško opstati na tržištu pogotovo u većem gradu, ali smatram da se rad i trud isplate, gdje god da radite. Ako se bavite poduzetništvom, jedna od najvažnijih stvari koje morate imati u vidu je svakako marketing. Bez dobre reklame danas teško možete uspjeti u bilo kom poslu. Da bi potencijalni potrošači čuli za vas i vaš proizvod, potrebne su vam

odgovarajuće marketing strategije. Nekada je reklamiranje značilo da se reklame vrte na televizijama u udarnim terminima, dok je danas marketing potpuno drugačiji. U ovom poslu važna je marketing strategija, a kreativnost i ideja su već pola urađenog posla. Svjestan sam toga. Svaki početak je težak i potrebno je vrijeme i strpljenje za doći do cilja. Zato trenutno radim upravo na marketing strategijama. Svaku svoju reklamu nastojim plasirati preko društvenih mreža, koje su posljednjih godina postale važne skoro u svakom aspektu našeg života. Uz pomoć njih i uz mala ulaganja lakše je doprijeti do ciljne grupe, u mom slučaju, mlađe populacije potencijalnih kupaca mojih proizvoda«, ističe naš sugovornik.

Podrška roditelja

U pokretanju svog privatnog biznisa Filip nije koristio subvencije države. Svoju trgovinu u Novom Sadu otvorio je uz financijsku pomoć roditelja koji su pristali otvoriti još jedan ogranak tvrtke u drugom gradu.

»Roditelji su mi do sada bili velika podrška u svemu i na tome sam im neizmjereno zahvalan. Ukoliko bude bilo potrebe, svakako da ću iskoristiti svaki vid pomoći države koja se nudi mladim poduzetnicima, početnicima. Do tada, radit ću na sebi, usavršavat ću se. Dopunjavat ću asortiman svojih proizvoda i prilagođavati ih potrebama svojih kupaca. Već sam unio neke novine. Osim opreme za mobitele, u ponudi su i LCD televizori, ali i električni skuteri koji su postali atrakcija za mlade posljednjih godina. Osim mladih, koji su uglavnom ciljna potrošačka grupa, potrudit ću se proširiti asortiman svojih proizvoda koji bi bio zanimljiv kupcima različitih dobnih skupina. Potrebno je vrijeme i strpljenje, rad i ustrajnost. Svjestan sam toga. Neću odustati od svoje zamisli i sretan sam što imam podršku obitelji bez koje ne bih uspio u ovom poslu.«

Kao i svaki mladi momak Filip pored svih obaveza ima potrebu za druženjem i izlascima. Na pitanje kako svoje slobodne aktivnosti postiže uskladiti s obvezama na poslu i fakultetu, on odgovara:

»U početku je bilo teško, ali sam se sada već navikao. Radno vrijeme sam prilagodio svojim obvezama na fakultetu i učenju, a uspijevam odvojiti slobodno vrijeme za svoje drugare i slobodne aktivnosti. Volim otići u teretanu. To me opušta. Vikendom odlazim u Šid u posjetu roditeljima, jer su mi oni na prvom mjestu. Nedjelja i nedjeljni ručak u mojoj obitelji je oduvijek bila prilika da budemo svi na okupu. Mojoj majci to puno znači. Zato nikada ne propuštam da tog dana budem u krugu svojih najmilijih, da razgovaramo, posavjetujemo jedni druge i uživamo u zajedništvu. Mislim da je upravo sloga i zajedništvo ključ našeg obiteljskog i poslovnog uspjeha. Drago mi je što sam uz moje najbliže, pored važnih obiteljskih i moralnih vrijednosti, uspio naučiti početne poslovne korake u privatnom poslu. Vjerujem da će mi to biti 'odskočna daska' i put ka mom daljnjem uspjehu u životu i poslovanju«, kaže na kraju razgovora mladi poduzetnik iz Šida.

S. D.

Lidija Sarić najljepša Hrvatica u narodnoj nošnji

TOMISLAVGRAD – Najljepša Hrvatica u narodnoj nošnji izvan Hrvatske u 2021. je **Lidija Sarić (Cvijin)** iz Srbije, odnosno Tavankuta. Natjecanje je održano online, a sudionica iz Srbije, odjevena u bunjevačku nošnju, osvojila je najviše glasova – 9.908. Za nagradu dobiva srebrnu ogrlicu i narukvicu s pozlatom iz Višića u Čapljini.

Prva i druga pratilja su iz Mađarske: **Kinga Deniza Nancze** (9.420 glasova) i **Darinka Orčik** (2.148 glasova.)

Osmi po redu izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Hrvatske održan je online, a sudionice su bile pobjednice i njihove pratilje dosadašnjih sedam revija.

Organizatori su udruga **Stećak** i Hrvatska matica iseljenika.

Suradnja muzeja iz Subotice i Osijeka

OSIJEK – Izložba *Budimski slikar Matija Žeravić (1702. – 1771.)* otvorena je 8. srpnja u Muzeju likovnih umjetnosti u Osijeku. Izložbu je otvorio župan osječko-baranjske županije **Ivan Anušić** naglasivši, među ostalim, kako je izložba rezultat izvrsne suradnje Gradskog muzeja Subotica i Muzeja likovnih umjetnosti.

Kustosica i autorica izložbe **Zsuzsanna Korhecz-Papp** istaknula je kako je **Žeravić** prilično nepoznat autor, no zahvaljujući brojnim terenskim istraživanjima uspjela je pronaći brojne njegove radove uglavnom u Mađarskoj, BiH, ali i u samom je Osijeku pronašla jedan njegov rad, i to u Franjevačkoj crkvi.

Koordinator izložbe **Ivan Roth** kaže kako je Žeravić bio cijenjeni majstor mađarske prijestolnice hrvatskoga podrijetla koji nije signirao niti jedno svoje djelo, a time je i istraživački rad bio zanimljiviji. Postav obuhvaća nekoliko originala, te nekoliko reprodukcija, a dolaze iz Sombora, Osijeka, Visokog i nekoliko gradova iz Mađarske.

Paorsko veče u Vajskoj

VAJSKA – HKU **Antun Sorgg** iz Vajske organizira *Paorsko veče* koje će biti održano u subotu, 17. srpnja, s početkom u 19,30 sati. Zamišljeno kao zamjena za Šo-

kačko veče, koje nije održano zbog epidemiološke situacije, *Paorsko veče* bit će održano u *Šokačkoj kući*, a za zabavu će biti zadužen Tamburaški sastav *Ruže*. Cijena ulaznice je 1.250 dinara. Opširnije informacije mogu se dobiti na telefone: 063/765-00-42; 069/586-56-37 i 065/877-55-21.

10 godina ansambla Ladan špricer

GOLUBINCI – U povodu obilježavanja deset godina rada i postojanja, tamburaški sastav *Ladan špricer*, koji čini dio udruge HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, priredit će u subotu, 17. srpnja, cjelovečernji koncert u Katoličkoj porti u Golubincima. Članovi ovog tamburaškog sastava su ponikli ili su bili dio Velikog tamburaškog orkestra, koji je godinama bio okosnica njihove udruge. Početak koncerta je u 20 sati, a njegovo održavanje podržano je od Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

S. D.

Risarsko veče i Dužijanica u Tavankutu

TAVANKUT – Uoči tavankutske *Dužijance*, na ljetnoj pozornici Etnosalaša *Balažević* u subotu, 17. srpnja, s početkom u 19.30 sati, bit će održano Risarsko veče na kojem će se predstaviti ovogodišnji bandaš i bandašica, kao i zatvaranje XXXVI. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame, te program završetka X. Seminara bunjevačkog stvaralaštva.

Središnji dio *Dužijance*, misa zahvalnica, bit će služena u nedjelju, 18. srpnja, u 10,30 sati. Ovogodišnji bandaš i bandašica su **Nikola Skenderović** i **Matea Milojević** dok su mali bandaš i bandašica **Josip Mamužić** i **Lucija Vukmanov Šimokov**. *Bandašicina kolo* će biti održano navečer u župskom dvorištu, s početkom u 19,30 sati.

I. D.

Književna večer u povodu Dužionice

SOMBOR – HKUD **Vladimir Nazor** iz Sombora u suradnji s KD **Ivan Antunović** iz Subotice, u iduću petak, 23. srpnja, priređuje književnu večer u povodu *Dužionice*. Tema večeri je »Povijest ženskog redovništva u gradu Somboru«, a predavač će biti vlč. **Luka Poljak**. Bit će održano i predstavljanje najnovijeg sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, kao i predstavljanje bandašice i bandaša 87. *Dužionice*. U programu će sudjelovati i *Nazorova* pjevačka skupina. Početak je u 20 sati.

Somborska *Dužionica* bit će održana u nedjelju, 25. srpnja.

Humanitarna akcija u Zemunu, nagrade za siromašne đake

10. srpnja 1923. – *Severna pošta* donosi članak subotičkog liječnika **Bele Ostrogonca**, koji je zapravo reakcija na pisanje beogradskog *Vremena*. Ostrogonac prosvjeduje protiv neistinitog i pristranog pisanja o bunjevačkoj inteligenciji, kojoj i sam pripada. Zaključuje: »Naš celi narod biće presretan a država moćna i silna, kada se gospoda koja su na vlasti uvere da ne leži krivica na bunjevačkoj inteligenciji za sve sporove koji su nastali od ujedinjenja do danas. Interes celoga naroda pa i Bunjevaca zahteva da u javnom životu i državotvornoj politici zavлада poštenje i iskrenost koje je jedina garancija da će naš napaćeni narod odahnuti u pravom i potpunom ujedinjenju i bratskoj slozi«.

11. srpnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je 5. srpnja Dobrotvorna zajednica Bunjevaka u Subotici priredila uspješnu familijarnu večeru. Govorili su između ostalog **Geza Sekelj**, maturant gimnazije i **Albe Kujundžić**, maturant Trgovačke akademije. Obećali su da će biti vjerni svom rodu. Na koncu je govorio **Josip Vuković Đido**, koji je pozdravio govornike maturante, pozivajući ih neka budu dosljedni u svom budućem radu.

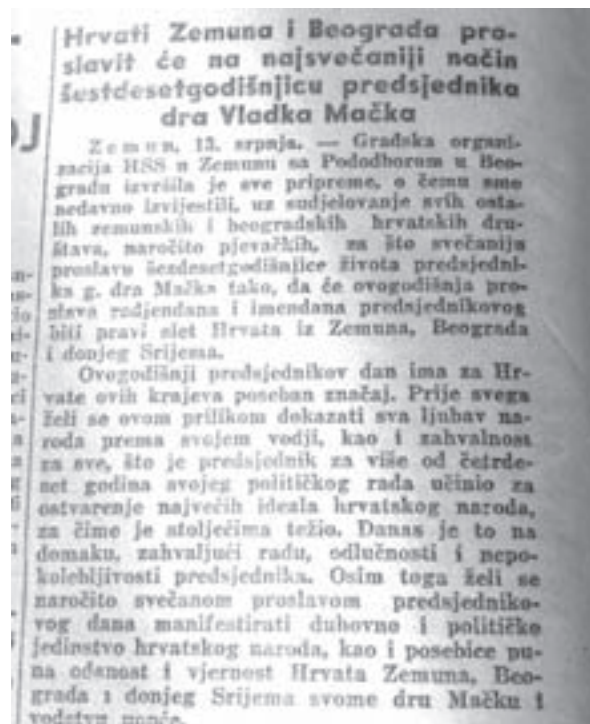
12. srpnja 1928. – *Neven* piše da je Državno tužiteljstvo u Subotici svojom odlukom od 7. srpnja zaplijenilo prošli broj *Nevena*. Razlog za zapljenu je uvodni članak »Potpuna revizija naših odnošaja«, koji navodno potiče na mržnju protiv države kao cjeline i na plemenski razdor.

13. srpnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je Podružnica hrvatskog kulturnog društva *Napredak* u Zemunu organizirala sakupljanje žarama (kutija s malim otvorom na gornjoj strani za ubacivanje novaca) po zemunskim ulicama za poplavljene u Hrvatskoj. Usprkos vrućini i odsutnosti mnogih Zemunaca, sakupljena je svota kakva nije sakupljena ni na jednom javnom sakupljanju u tom mjestu. Prikupljena sredstva bit će putem zemunske gradske organizacije HSS-a upućena 16. srpnja Gospodarskoj slozi u Zagrebu.

14. srpnja 1906. – *Fruškogorac* piše da HPD *Neven* iz Petrovaradina priređuje u Mitrovici 15. srpnja, prigodom uzvratna posjeta mitrovačkom pjevačkom društvu *Nada*, koncert s plesom, šaljivom poštom itd.

15. srpnja 1938. – *Subotičke novine* pišu da će se posveta Hrvatskog doma u Somboru obaviti uz velike svečanosti na Veliku Gospojinu, 15. kolovoza. Tamošnji Hrvati nadaju se velikom broju gostiju. Očekuju da će i iz Zagreba doći lijep broj prijatelja bačkih Hrvata.

15. srpnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da Gradska organizacija HSS-a u Zemunu s Pododborem u Beogradu priređuje svečanu proslavu 60. rođendana predsjednika **Vladka Mačeka**. Proslava će biti održana u Zemunu

u Katoličkom domu (Karađorđeva 7) uz sudjelovanje hrvatskih pjevačkih društava *Tomislav* i *Rodoljub*. Govorit će predsjednik Gradske organizacije **Stjepan Katančić**, dopredsjednik Gradske organizacije **Mirko Dembić**, predsjednik beogradskog pododbora Gradske organizacije dr. **Marko Žužić**.

16. srpnja 1925. – *Neven* piše da će Pučka kasina u Subotici održati 26. srpnja svečanu odborsku sjednicu radi nagrade siromašnih bunjevačkih đaka. Poziva Bunjevce i Bunjevke, učenike i učenice Ženske građanske škole, Muške građanske škole, Velike gimnazije i Ženske učiteljske škole neka preuzmu nagrade. Među nagrađenima su i kasnije poznate ličnosti: **Marija Čović**, **Geza Babijanović**, **Aleksa Kokić**, **Balint Vujkov**, **Ivan Kujundžić**, **Ivan Beniš** i **Barnaba Nimčević (Mandić)**.

16. srpnja 1937. – *Subotičke novine* pišu da je *Bunjevačko veče*, koje je održano 26. travnja u Beogradu, »u stvari nije ništa nego imitacija *Bunjevačkog dana*« u Zagrebu.

U tijeku XXXVI. Saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

Izrada slika i petodnevna obuka

Ovogodišnji Saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, 36. po redu, kao jedan od brojnih događaja u okviru Tavankutskih dana kulture, počeo je s radom prošloga petka, 9. srpnja, a njegovo zatvaranje bit će upriličeno sutra (subota, 17. srpnja) u okviru Risarske večeri na ljetnoj pozornici Etnosalaša **Balažević**. Prva kolonija naive u tehnici slame održana je 1986. godine i od tada svake godine u srpnju, tijekom osam-devet dana slamarke zajedno stvaraju, razmjenjuju iskustva, pri čemu svaka od njih *Gupcu* ostavi svoju sliku ili neki drugi rad od slame.

U povodu 60. obljetnice organiziranog bavljenja likovnim radom u što su uključene i slamarke, voditeljica slamarske sekcije HKPD-a **Matija Gubec** i članica Organizacijskog odbora Prve kolonije naive u tehnici slame **Jozefina Skenderović** se prilikom otvorenja osvrnula na početke navodeći, među ostalim, kako su slamarke počele raditi slike od slame vođene stručnom rukom pedagoga **Stipana Šabića** i u društvu slikara, te kako je »slikanje slamom« nakon izložbe priređene 1962. godine u *Bunjevki* u Tavankutu, na kojoj je bila izložena i jedna slika od slame (*Rit*, autorice **Ane Milodanović**), postalo prepoznatljiv umjetnički izraz.

Kako je dalje navela, tijekom ovih 60 godina priređeno je preko 500 izložbi i to u Tavankutu, u Subotici za *Dužijancu*, u mjestima diljem bivše Jugoslavije, kao i u inozemstvu (Hrvatskoj, Mađarskoj, Sloveniji, Austriji, Italiji, Njemačkoj).

»Tijekom godina smo organizirali veliki broj radionica rada sa slamom u mjestima po Vojvodini, Hrvatskoj, Mađarskoj. Naša je umjetnost prepoznata i u svjetskim okvirima i tako je Tavankut imao čast 2014. godine organizirati VI. Svjetski kongres slame, a naše članice su bile pozvane i bile prisutne na svjetskim kongresima slame 2016. u Poljskoj i 2019. u Latviji. Predmeti od slame rađeni rukama naših slamarki nalaze se u svim dijelovima svijeta, a mnogi od njih se čuvaju u muzejima. Kruna ti jara rađena za Svetog Oca papu **Pavla VI.** Nalazi se u Vatikanskom muzeju, a radovi od slame se čuvaju i u Gradskom muzeju u Subotici, Muzeju Vojvodine u Novom Sadu, Muzeju Srijema u Srijemskoj Mitrovici, Muzeju Zagrebačke katedrale, Etnografskom muzeju u Zagrebu, Muzeju slame u Kaliforniji«, rekla je ona.

Što se tiče ovogodišnje Kolonije, u okviru nje radi oko 20 *Gupčevih* slamarki te jedna gošća iz Srijemske Mitrovice. Budući da se Kolonija održava paralelno sa Seminarom bunjevačkog stvaralaštva, zainteresirani polaznici mogu se priključiti slamarkama (ove godine ih je dvoje – jedan iz Posušja i jedan iz Berega) te naučiti kako se slama priprema i osnove rada s njom.

Jedna od članica slamarske sekcije HKPD-a **Matija Gubec** unazad sedam godina je **Marija Rukavina Prčić**, koja je prvi put sudjelovala u radu Kolonije 2014. kada je Tavankut bio domaćin Svjetskog kongresa slame.

»Bilo mi je jako lijepo, korisno i bogato iskustvo jer sam upoznala ljude iz više država koji rade slamu svatko na svoj način. Upoznali smo se s njihovim načinom rada, od čega smo nešto savladali, a potom i usvojili«, kaže ona, dodajući kako najviše voli raditi pletiva od slame koja dosta koristi za svoje slike.

Također ističe kako se u okviru slamarske sekcije puno može prenijeti zainteresiranim za rad sa slamom, međutim, sve ih je manji broj, osobito mladih koji već od srednje škole nemaju volje ili vremena izdvojiti za tako što. Ona, s druge strane, uživa u tome, i kad god nađe slobodnog vremena, što bude gotovo svakodnevno kad obavi uobičajene poslove, svoj mir i zadovoljstvo nalazi u radu sa »zlatnim nitima žita«.

Nakon završene Kolonije, izrađene slike prvi put budu izložene u vestibulu Gradske kuće u okviru *Dužijance* u Subotici, a potom se sele u izložbeni prostor tavankutske Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame gdje su postavljene do završetka sljedeće središnje žetvene manifestacije.

I. Petrekanić Sič

Land art fest / Festival slame u Tavankutu

Spoj prirode i umjetnosti

U okviru niza kulturnih manifestacija koje se i ovoga ljeta održavaju u Tavankutu, od 10. do 14. srpnja priređen je i jedan novi program – *Land art fest / Festival slame*. Land art je spoj umjetnosti i prirode, umjetnički pravac gdje se djela stvaraju u prirodi i od prirodnih materijala. Inspirirani vojvođanskim žitnim poljima, kao glavni materijal festivala odabrana je slama, a kao lokacija Tavankut, budući da je to centar slamarskog stvaralaštva.

Središnja aktivnost festivala, koji je održan na Etnosalašu *Balažević*, bila je radionica izrade skulptura od slame za mlade i nakon završetka radionice izložba kreiranih radova, a na otvorenju i zatvaranju priređen je kulturno-umjetnički program. Izrađeno je više skulptura – u fokusu su bili ovan i tri ovčice. Voditelji radionice bili su **Dejan Mitić** i **Damir Periškić** iz udruge *Podunav* iz Monoštora.

»Klicu ovakvog stvaralaštva nama u Monoštoru 'pustio' je **Nikola Faller** iz Udruge *Slama* iz Hrvatske. I sad mi to širimmo dalje, tako smo došli u Tavankut. Teme određuje lokacija na koju dolazimo. Osnova skulpture je metalna konstrukcija, ali ista može biti i od prirodnih materijala, poput drveta. Slama se za konstrukciju veže konopom, plastičnim, kako radimo ovdje, ili prirodnim od kudjelje, a može i žicom. Skulpture pravimo da budu čvrste, da se djeca mogu igrati s njima. Volimo da one imaju više funkcija. Primjerice, ovi naši radovi u Tavankutu bi mogli poslužiti i za ukrašavanje betlehema u crkvi za Božić. Tako da ćemo praviti i bor od slame da ga okite za tu prigodu«, kaže Dejan Mitić, dodajući kako skulptura od

slame može trajati i do nekoliko godina, a ako se zaštititi uljem, onda je još dugovječnija.

U radionici, koja je lokalnoj zajednici ponudila novo viđenje rada sa slamom sudjelovalo je desetak mališana.

»Poanta je da se djeca dobro zabave, da nauče nešto novo. Tu nam je glavni majstor **Borna Dulić**, koji je istinski zainteresiran. Ostavljamo mladima iz sela da misle o ovim skulpturama, da ih popravljaju, da se ohrabre i da u budućnosti budu land art majstori«, kaže Mitić.

Festival slame u Tavankutu održan je u okviru projekta »Panonna.net – model upravljanja destinacijom«, koji je sufinanciran sredstvima Europske unije iz programa Interreg IPA o prekograničnoj suradnji Hrvatska – Srbija. Projekt ima za cilj mapiranje i razvoj turističkih potencijala i pravljenje turističkih ruta, linija i paketa u prekograničnoj regiji s ciljem pospješivanja receptivnog turizma, odnosno dovođenja inozemnih turista. Nositelj projekta je Udruga za kreativni razvoj SLAP iz Osijeka, dok su partneri Grad Vukovar, Općina Velika, Otvoreno sveučilište Subotica te Fond turistički klaster mikroregije Subotica-Palić.

»Jedna od aktivnosti u ovom projektu jesu i javni događaji, promocije turističkih vrijednosti u ovoj regiji, pa tako imamo i Festival slame koji je održan u suradnji s domaćinima iz Tavankuta – HKPD-om *Matija Gubec* i Galerijom Prve kolonije naive u tehnici slame. Zbog epidemiološke situacije, partneri iz Hrvatske nisu mogli biti prisutni, kao i kolege koje na Papuku organiziraju *Land art fest*«, kaže **Vladimir Perović** iz Otvorenog sveučilišta Subotica.

D. B. P.

U znaku jubileja

vodila je dramska sekcija. Aktivno organiziranje folkloriša započinje 1966. kada je poznati etnolog dr. **Ivan Ivančan**, nakon svojeg terenskog posjeta, uvrstio Tavankučane u program prve Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu.

Na nedjeljnom koncertu nastupile su četiri folklorne skupine s oko osamdeset članova, a izvele su deset točaka programa. Osim plesova bunjevačkih Hrvata, njegujući multikulturalnost, Društvo u svom programu ima i plesove drugih naroda, pa su se tako na programu našli plesovi iz drugih krajeva: dječji plesovi iz Slavonije, plesovi šokačkih Hrvata iz bačkog Podunavlja, plesovi mjesta Ražanca iz Zadarskog zaleđa, plesovi iz Mađarske, Vlaški te plesovi iz Šu-

Folklori odjel HKPD-a *Matija Gubec* je na ljetnoj pozornici Etnosalaša *Balažević* u nedjelju, 11. srpnja, priredio svoj tradicionalni godišnji koncert. Ovoga puta u jubilarnoj godini u kojoj se obilježava 75 godina od osnutka Društva i 55 godina od pokretanja folklorne sekcije u Društvu. Povijest njegovanja scenskog prikaza plesova bunjevačkih Hrvata datira u Tavankutu i prije službenog osnutka *Gupca*, a to su tridesete godine 20. stoljeća kada su mladi Tavankučani nastupali u okvirima ogranka mjesnih *Seljačkih sloga*. Nakon Drugog svjetskog rata, kada je osnovan HKPD *Matija Gubec* glavne aktivnosti u Društvu

madije. Tamburaški blok odsvirali su *Gupčevi* tamburaši s pjevačkim numerama koje je izvela **Katarina Mamužić**.

Ljubav prema folkloru, nošnji i običajima ne kriju ni članovi veteranske skupine Društva, koji su svoje prve plesne korake, nastupe, turneje proživjeli u ovome Društvu. S radošću su se pripremali za ovu večer te su nastupili, otplesavši bunjevačke plesove. Na koncipiranju programa zajednički su radili voditelj reprezentativne i srednje grupe **Darko Prčić**, voditeljica dječje skupine **Sanda Benčik** te voditelj skupine veterana **Boris Godar**.

Koncertu je, među ostalim, nazočio ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**.

I. D.

Dužijanica 2021. - Najava događanja

17. srpnja u 18 sati – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva pokraj crkve sv. Josipa Radnika, Đurđin.
 18. srpnja u 10.30 sati – *Dužijanica* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut.
 21. srpnja tijekom dana – postavljenje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica.
 21. – 28. srpnja u 19 sati – otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica.
 25. srpnja u 10 sati – *Dužijanica* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna.
 29. srpnja do 29. kolovoza – Izložba slika s XXIV. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – otvorenje 29. srpnja u 19 sati.
 1. kolovoza u 10 sati – *Dužijanica* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin,
 od 14 sati – Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom, Subotica,
 u 18 sati – *Dužijanica* u Mirgešu – kod križa.
 5. kolovoza u 19 sati – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica.

Župska zajednica u Opovu

U Župnom domu crkve sv. Elizabete u Opovu, koji je nedavno obnovljen uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, održana je skupština crkvenog odbora na kojoj su izabrani novi članovi. Petočlani Crkveni odbor čine **Željko Horvat**, predsjednik, **Stevan Kirhner**, tajnik, **Blaženka Horvat**, rizničarka, **Đurica Šulc**, sakristant i zvonar i **Roza Bračić**, koordinatorica radnih grupa. Izboru je prisustvovao i župnik u Opovu **József Bogdán**.

U crkvi sv. Elizabete u Opovu poslije dvije godine organizirano je jedno vjenčanje. Župnik József vjenčao je **Tamaru Legetić** i **Dejana Fogla**.

Blagdan blažene Marije Petković proslavljen i u Subotici

Blagdan blažene **Marije Propetog Isusa Petković** proslavljen je 9. srpnja u župnoj crkvi sv. Roka u Subotici, kojem je prethodila devetnica tijekom koje su vjernici molili blaženičin zagovor. Prije samoga misnog slavlja, djeca su kroz kratki skeč prikazala dolazak Marije Petković u ovu župu i njeno viđenje o izgradnji samostana pokraj crkve, koji je i danas prisutan. Zahva-

ljujući blaženici i danas u ovoj župi djeluju sestre Družbe kćeri milosrđa, koje su na poseban način proslavile blagdan utemeljiteljice družbe. Ovome misnom slavlju priključila su se i djeca, te odgajateljice iz dva subotička vrtića koji nose blaženičino ime *Marije Petković – Sunčica* i *Marije Petković – Biser*, a budući da je u tijeku bio i Subotički oratorij, crkva sv. Roka bila je ispunjena djecom.

Misno slavlje predvodio je župnik mons. dr. **Andrija Anišić** u zajedništvu sa župnikom iz Sonte vlč. **Josipom Kujundžićem** te župnim vikarom iz Horgoša vlč. **Tomi-slavom Vojnićem Mijatovim**. Svečanosti slavlja pjevanjem su pridonijeli mladi iz VIS-a *Ritam vjere* i Molitvene zajednice *Proroci* uz podršku više od 150 djece.

Na kraju slavlja nazočnima se obratila predstojnica subotičkog samostana s. **Silvana Milan** i podsjetila okupljene kako sestre na ovoj župi djeluju već 92 godine, i to uglavnom u radu s djecom i staricama. Slavlje je nastavljeno uz druženje i agape u dvorištu župe, tijekom koga su djeca Subotičkog oratorija prikazala dio svoga petodnevnog rada.

Ž. V.

Mlada misa vlč. Damjana Pašića u Monoštoru

Bog nas ne napušta

Slušajući priče da selo umire, da je u njemu vjere sve manje, da nema mladomisnika već četrdeset pet godina, čovjek se zamisli, zabrine, te si postavi pitanje: »Hoćemo li ikada u budućnosti, bližoj ili daljoj imati osobu koja će se odvažiti, koja će osjetiti potrebu, čuti i prihvatiti Božji poziv? Hoćemo li kao zajednica biti bliži Bogu?«. Stariji ljudi sjećaju se mlade mise mons. **Marka Forgića** i sa sjetom gledajući u nebo zazivali su »novu« mladu misu. Pastira za kojim duša sela žudi. U nadi da ćemo kao zajednica bar kroz mladomisnika, Božjeg pastira biti bliži Bogu.

U nedjelju, 11. srpnja, radovalo se selo. I veliki i mali veselili su se mladoj misi koju je svečano proslavio mladomisnik vlč. **Damjan Pašić** u mjesnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Nakon »suše« duge skoro pola stoljeća nema snažnije poruke za iscrpljeno u svakom pogledu, a možda najviše duhovno gladno i žedno pučanstvo Monoštora i cijele naše kršćanske zajednice. Pred prepunom crkvom, u svečanoj atmosferi uz krasno pjevanje i sviranje započeo je svoj svećenički put. Prisutnima je priređen recital koji je izvelo desetak djece, a govorili su pjesme **Ivana Pašića**. Najzad, Damjan ne dolazi s velikim molbama. On samo želi biti blizu svakoga čovjeka, pozvan od Gospodina.

»Svi skupa stojimo iza Damjanovih hrkih, ljudskih leđa, iza njegove sjene, glasa... Čitavo nebo stoji iza tebe na tvom budućem putu«, rekla je u obraćanju u ime KUDH-a **Bodrog Anita Đipanov-Marijanović**.

Damjanova učiteljica **Margita Paštrović** istakla je kako je Damjan bio »lovac na petice«. Uvijek se isticao ozbilj-

nošću, mirnoćom, vrijednošću i odgovornošću. O Damjanu i njegovom životu govorili su mnogi, a među ostalim mons. Forgić je istaknuo kako je Monoštor najzad dočeka mladomisnika, da je s dodatnom snagom, voljom i

željom i pored narušenog zdravlja došao na ovu misu. Također, on je naglasio kako je Monoštor u prošlom stoljeću zaređio sedam svećenika, te da se tradicija treba nastaviti. Župnik vlč. **Goran Vilov** je Damjanovu borbenost i vjerovanje naveo kao povod i razlog uspjeha. Na kraju se prisutnima obratio mladomisnik zahvalivši napose svojoj obitelji, te kumovima, obitelji **Kolar**, te svima koji su ga podržavali na njegovom putu ka svećeništvu.

Ž. Š

Novo ruho župnog lista

U Srijemskoj biskupiji veći broj župa izdaje svoj župni list. Tako i župljani iz Surčina, Golubinaca i Stare Pazove svakog tjedna izdaju svoje župno glasilo. Župa Surčin je svoj prvi list izdala 2012., a druge dvije župe 2016. godine. Prvi puta, 20. lipnja je izašao redizajnirani informativno-duhovni list pod nazivom *Zov vjere*. Sam naziv lista je poziv svim župljanima da ostanemo čvrsti i snažni u svojoj vjeri, usprkos snažnim olujama koje su se nadvile na našu vjeru.

Redizajn ovoga lista napravila je pastoralna suradnica, vjeroučiteljica **Nada Ivošević** uz nadzor i pristanak župnika preč. **Marka Kljajića**, koji je podržao ovu promjenu.

Zov vjere izlazi svake nedjelje i za blagdane na jednom listu u formatu B5 i podijeljen je na četiri stranice. Na naslovnoj stranici je zaglavlje lista s tehničkim podatcima o datumu, broju lista i godini izdanja. Ispod naslova nalazi se rubrika *Naši događaji i Tjedan slavlja*. U unutarnjoj stranici lista nalaze se dvije rubrike. Prva je *Duhovno razmišljanje*, a druga *Naša tema*. Na poledini lista nalazi se rubrika *Župne obavijesti* i *Misne nakane*. Na dnu je impresum, tehnički podatci o listu, izdavaču i odgovornom uredniku. Župljani triju župa radosno su prihvatili ovaj novi dizajn informativno-duhovnog lista. Vjerujemo kako će ova mala promjena u našem listu donijeti bolju komunikaciju među samim župljanima.

N. I.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Molitva i odmor

Isus je svojim učenicima povjerio tešku zadaću širenja Radosne vijesti. Bio je svjestan koliko je to zahtjevno, mislio je na svoje učenike i nije ništa stavljao ispred njihovog dobra.

Odmor u osami

Nakon što je poslao svoje učenike da naviještaju, Marko piše kako ih je po povratku poslao da odmore: »Hajdete i vi u osamu na samotno mjesto, i otpočinite malo« (Mk 6,31). U ovoj kratkoj i toliko ljudskoj rečenici skriva se velika Božja briga za čovjeka. Isus je pred svoje učenike stavio teške i zahtjevnije zadatke. Ipak, ono što od njih traži za njega nikako nije važnije od njihove dobrobiti. Ove Isusove riječi također nas upućuju na njegovo shvaćanje čovjekove uloge u širenju Božjega kraljevstva. Dakako, čovjek je Božji suradnik u širenju Kraljevstva, jer on se služi upravo ljudima da Radosna vijest stigne do svakog. No, Isus zna da plodovi toga navještaja ovise o Bogu, što je pojasnio mnogim prispodobama. Za Krista važni su učenici, a ne samo zadaća koju im je povjerio. Zato bez obzira na plodove njihova navještaja, on ih poziva na odmor u osamu. I onako je sve u Očevim rukama, ljudski trud je potreban, ali nije presudan.

Osama je u Bibliji vrijeme i mjesto susreta s Bogom. Osama je čovjeku potrebna za molitvu. Ne možemo biti u Božjoj službi i naviještati, ako s Bogom ne komuniciramo, a za to nam je potreban mir. Dakle, ako smo kao kršćani od Isusa dobili zadaću naviještati i pomagati ljudima da dođu bliže Bogu, to nikako ne možemo činiti bez trenutaka osamljivanja i osobnog susreta s njim u molitvi. To je neizostavan dio kršćanskog života i nužno u izvršenju kršćanskog poslanja. Svi današnji distancirani kršćani, kojima je potrebno ponovo navijestiti Radosnu vijest, to su postali upravo

zato što nisu imali vremena i volje osamiti se i provoditi vrijeme samo s Bogom u molitvi.

Dan Gospodnji

Isusov poziv učenicima da se povuku u osamu i odmore možemo promatrati i iz perspektive nedjelje kao dana Gospodnjeg. Suvremeni čovjek često ni nedjelju nema slobodnu. Netko je sam sebi oduzima u svojoj želji za stjecanjem i uspjehom, a netko je nema jer mu je oduzima poslodavac koji želi ostvariti što veći profit. U oba slučaja krši se Božja zapovijed. Moderan čovjek ne voli da mu se zapovijeda, pa makar se radilo i za njegovo dobro. Stoga ova zapovijed o neradnoj nedjelji izaziva mnogo društvene polemike i otpora kod naših suvremenika. No, ni ova, kao ni jedna druga zapovijed nije tu da bi se čovjek ograničavao i sputavao, već za njegovo dobro, za osobnu izgradnju i unaprjeđivanje odnosa s Bogom i drugim čovjekom. Zato i zapovijed da u tjednu postoji dan Gospodnji koji je, između ostalog, predviđen za odmor. Čovjekove snage su potrošne i trebaju se obnavljati. Bez odmora čovjek može, ali samo do određene granice. Rad bez počinka štetan je za njegovo zdravlje. Misleći na to, Bog zapovijeda čovjeku da odmori.

Drugi važan aspekt ovoga dana je vjerski. Čovjek tek kad uzme predah od svega, može umiriti svoje misli i u razgovoru s Bogom osluhnuti što mu on želi reći. Već je rečeno kako bez tog osobnog kontakta s Bogom kršćanin ne može vršiti zadaću koju mu je Krist povjerio. Dakle, makar jedan dan u tjednu, nedjeljom, povucimo se u osamu, odmorimo se i Bogu se povjerimo u molitvi, jer i onako naš uspjeh u bilo čemu ne ovisi o nama nego će biti kako Bog odredi.

Iz povijesti *Dužijance* (V.)

Do ujedinjenja

Do 1993. godine *Dužijanca* se odvijala na dva kolosijeka. Kako čitamo u *Reviji Dužijanca* iz 2018. godine, iz pera **Grge Bačlije**, »od 1972. do 1990. godine priredba *Dužijanca* ličila je na sve samo ne na izvorni scenarij te priredbe, što se osobito odnosilo na središnju povorku kao najslikovitiji vid narodnih običaja ovdašnjih bunjevačkih Hrvata. Naime, tih godina su u povorci sudjelovali i sudionici omladinskih radnih brigada koji su radili na sanaciji jezera Palić, noseći pritom državne i partijske zastave SKJ i druga obilježja neprimjerena ovoj manifestaciji, te političke parole stranke kojima u tom segmentu tu svakako nije bilo mjesto«. U istoj *Reviji*, **Andrija Anišić** piše: »Gradska *Dužijanca* 1972. pa sve do 1993. godine nije više bila ona koju su organizirali 'naši ljudi' iz prethodne četiri godine. Tu *Dužijancu*, dakako, ni Crkva više nije podržavala niti smatrala svojom, jer je organizacija prešla u ruke 'komunistima' koji nisu u organiziranju *Dužijance* imali iste namjere. *Subotička Danica* za 1972. godinu je bila zabranjena i povučena iz prodaje, a sljedeća je izašla tek nakon 12 godina, točnije za godinu 1984. Stoga za te godine niti nemamo izvješće o tzv. Gradskoj dužijanci. Godine 1978. počeo je izlaziti vjersko-informativni list *Bačko klasje*, no u njemu kao ni u *Subotičkoj Danici* za 1984., kao ni sljedećih godina nema ni riječi o tzv. Gradskoj dužijanci što je jasni pokazatelj da ona u svijesti svećenika i vjernika više nije bila značajna. No, zanimljiva je činjenica da ni o crkvenoj ili crkvenim

dužijancama u *Bačkom klasju* i prvim godištim obnovljene *Subotičke Danice* nema gotovo nikakvog izvješća«.

Značajno je navesti i sjećanje prvog gradskog bandaša iz 1968. godine **Grge Kujundžića**: »Nakon represije komunističkog režima, crkvena je *Dužijanca* i dalje održavana po župama, a održavala se gradska *Dužijanca* u Subotici, koju često nazivamo 'komunističkom'. Organizator te *Dužijance* bila je komunistička partija i vijorili su se barjaci s komunističkim znamenjem. Povorka je formirana na hipodromu, tamo je scenski poredana i išla je do centra Subotice. U povorci su sudjelovala folklorna društva, skupine risara, a bile su prikazane scene sijanja, rasta, košenja i mljevenja žita, do zakuhavanja i pečenja kruha. Sve te scene bile su postavljene na traktorskim prikolicama i u sporom mimohodu su dočaravale gledateljima tijekom od sadnje sjemena do gotovog somuna. U centru grada je bila postavljena velika bina, gdje je predsjednik Općine dočekivao bandaša i bandašicu koji su mu uručivali pečeni kruh od novoga brašna. Iza toga je slijedilo veselje i ples. Svim tim događajima prethodilo je natjecanje risara, konjičke trke i tkz. Veliko kolo na kojemu su se birali bandaški par i njihovi pratioci. Crkvena i svjetovna *Dužijanca* morale su ostati razdvojene«.

Razvidno je da je od 1972. godine gradska *Dužijanca* bila sasvim nešto drugo u odnosu na prethodne godine kad su je organizirali bunjevački Hrvati, poznavatelji običaja i povijesti.

 Dužijanca 1974.

Dužijanca 1976.

Dužijanca 1986.

Dani kruha i riječi

Svo to vrijeme, čuvajući i njegujući svoju izvornost, crkvena *Dužijanca* se redovito slavila svake godine. No, već 80-ih godina prošloga stoljeća, slavlje *Dužijance* biva obogaćeno novim sadržajima. Tako se od 1980. godine organiziraju *Dani kruha i riječi*, koje su činila tri stožera: kulturno stvaralaštvo, molitveno-meditativni dio i euharistijsko slavlje kao vrhunac i završetak slavlja *Dužijance*. S druge strane, urušavanjem komunizma uvidjelo se da takozvana grad-ska *Dužijanca* bez duhovne dimenzije ne može potrajati.

Dani kruha i riječi, kojima je Crkva dvorila svoj narod, zaživjeli su 1980. godine prigodom proslave 40. obljetnice smrti bunjevačkog hrvatskog pjesnika **Alekse Kokića**. A iste godine, na Veliku Gospu, 15. kolovoza, katedralni zbor prvi puta nastupa pod imenom **Albe Vidaković**, po velikom hrvatskom skladatelju i muzikologu rođenom 1914. godine u Subotici. U *Danima kruha i riječi*, koji su se priređivali do 1993. godine u okviru proslave *Dužijance*, nezaobilaznu ulogu ima Katedralni zbor **Albe Vidaković** na čelu sa s. **Mirjam Pandžić**.

Crkva je u okviru te manifestacije u svojim prostorijama održavala književne večeri posvećene istaknutim hrvatskim književnicima, a tih dana su održavane i svečanosti duhovnog sadržaja koje su prerasle u »večernje« ili »vespere«, koji se održava u subotičkoj katedrali, navečer uoči centralne proslave *Dužijance*.

Dužijanca 1983.

Bogat duhovno kulturni program

Nastupile su godine bogate duhovnim i kulturnim sadržajima, meditativnim i književnim večerima u okviru *Dužijance*. Već te 1980. godine bilježimo da je ženski oktet Katedralnog zbora nastupio na književnoj večeri 16. kolovoza. Kokićevi dani su održani 17. kolovoza u katedrali, a tom prigodom je subotički biskup **Matija Zvekanović** održao predavanje na temu »Svećenički lik Alekse Kokića«. Nakon mise zadušnice održana je meditativna večer, čiji je voditelj bio **Andrija Kopilović**.

Naredne godine, 1981., na 70. godišnjicu prve *Dužijance*, održani su Komemorativni dani *Riječ i kruh* od 14. do 16. kolovoza. Prvog dana u župi svetog Roka održana je književna večer posvećena **Blašku Rajiću**, gdje su u programu sudjelovali dr. **Marin Šemudvarac**, **Josip Temunović**, mr. **Lazar Ivan Krmpotić** i **Antun Gabrić**. Drugog dana, u subotu 15. kolovoza, proslavljena je *Dužijanca*, a popodne održana književna večer posvećena **Anti Evetoviću Miro-ljubu** i **Stipi Bešlinu**, kojom prigodom je Mo **Milan Asić** dirigirao katedralnim zborom. U nedjelju, 16. kolovoza, održana je akademija u čast Blaška Rajića u dvorani župe sv. Roka.

Dani kruha i riječi održani su i 1982. godine. U subotu, 14. kolovoza, je bila meditativna večer, 15. kolovoza *Dužijanca*, a istog dana i književna večer. Te 1982. Mo **Milan Asić** je na riječi **Ante Jakšića** uglazbio skladbu *Blagoslovljena ova zemlja moja*, koja je tada i prvi put izvedena. U okviru Dana, 1983. godine bilo je i svećeničko ređenje **Lazara Novakovića** i sadašnjeg biskupa **Slavka Večerina**.

Godina 1986. izdvaja se po jubilejima - 75 godina *Dužijance* i 300 godina obnovljenog crkvenog života među vjernicima Hrvatima u Bačkoj. U petak, 15. kolovoza, preko 150 mladih u bunjevačkoj nošnji, među njima katedralni bandaš i bandašica **Grgo Dulić** i **Jelena Piuković**, kao i bandaši i bandašice iz Sombora, Đurđina, Male Bosne, Žednika, donijeli su simbol *Dužijance* izrađen od slame, rad **Kate Rogić** i **Marije Ivković Ivandekić** iz Đurđina. Nakon mise bila je zahvalna procesija s Presvetim oko katedrale, koju je predvodio biskup Zvekanović.

Dani kruha i riječi održavali su se od 1980. do 1993. godine povodom proslave *Dužijance* 15. kolovoza i svake godine bili posvećeni drugoj temi.

Nela Skenderović

Prilog žedničkoj povijesti

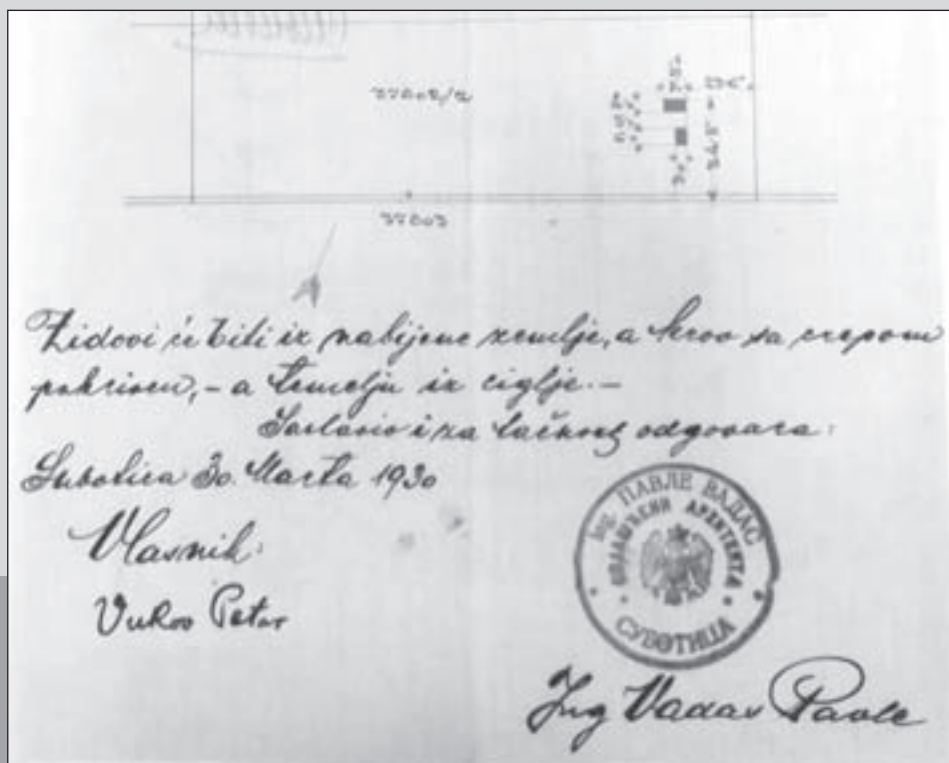

ostalih sela u okolici. Kuću u Starom Žedniku u to vrijeme gradila je **Etela Pinter**, a projekt potpisuje **Pavle Vadas**, poznati arhitekt, što je još jedna potvrda o nekadašnjem angažmanu priznatih stručnjaka ne samo u gradu, gdje je najviše istraživano, nego i u okolnim selima.

U Subotici se tridesetih godina prošlog stoljeća intenzivno gradi, najviše u tri nova gradska kvarta »preko pruge«, kada se oblikuju lijepa naselja koja danas znamo imenima Kertvaroš, Novi grad i dijelom Željezničko naselje, ali puno molbi za dozvolu gradnje, proširenja ili adaptacije objekta ima i u drugim kvartovima, kao i u okolici grada. Ostalo je svjedočanstvo graditeljskih zahvata toga vremena u dokumentima u Povijesnom arhivu Subotica, u opsežnim kutijama s molbama i tehničkim opisima, gdje su dijelom sačuvani i projekti, ali ne svi. U rješenjima kojima je odobravana gradnja zapisani su svi propisani uvjeti, kao što je vrsta materijala, visina prostorija, udaljenost objekta od ulične linije i tome slično.

U jednoj od kutija Tehničkog odjela Inženjerskog ureda grada iz 1930. godine (F.47.1526) sačuvana su dva projekta s područja Starog Žednika, što je zanimljiv prilog povijesti sela, nedovoljno istražen, poput i povijesti

Zanimljivo: potpis istog arhitekta susrećemo i na drugom projektu 1930. godine u Starom Žedniku, kada **Petar Vukov** podnosi molbu s nacrtom za gradnju novog salaša na adresi Žednik 376. Prema starim kartama, a toga se sjećaju i mještani, salaš se nalazio na području između puta ka Bačkoj Topoli i Pavlovačkog dola.

Nogomet – ugostiteljstvo – estrada

Fotografija Nogometnog kluba *Dunav*, koju objavljujemo uz ovaj tekst, snimljena je 1982. godine, ali klub je osnovan mnogo ranije.

Zapisi kažu da je nogometnu loptu u Monoštor donio **Mihajlo Miša Elgec**, ugostitelj i trgovac, dvadesetih godina XX. stoljeća (1926.) kada se i smatra da je osnovan Nogometni klub *Dunav*. Nogometne utakmice su se oduvijek igrale »na Doli«, a tako je i danas. Budući da je Monoštor okružen vodom, a u ne tako dalekoj prošlosti dok još nisu vode Dunava »odbijene« nasipima od sela, događalo se da se do nogometnog terena, »fodbal paje«, kako su stariji Monoštorci imali običaj reći, zbog nadolazeće vode moralo ići po kukuruzovini koja je slagana u vodu. Klub pored terena nije imao nikakav objekt – prostor gdje bi se nogometaši presvlačili već se presvlačilo na otvorenom, pored terena. U drugoj polovini XX. stoljeća izgrađena je zgrada za klub koja je više puta mijenjala izgled i veličinu. U prvim godinama poslije osnutka nogometaši su bili raznih profesija, bilo je strojobravara, radnika, pintera, obučara, zemljoradnika, trgovaca, pčelara, krojača... pa i učenika. Svi nogometaši bili su stanovnici Monoštora dok to danas više nije tako. Klub je imao i svoje navijače, te se na utakmicama skupljalo i do njih dvjestotinjak. Gledajući povijest događanja u nogometu glede financija, tj. potpore nogometnim klubovima, uočiti ćemo i neke sličnosti između onoga kako je bilo prije i kako je danas jer uvijek su klubovi tražili pomoć za svoje djelovanje van institucija države, pa su se vjerojatno i svaki ponaosob snalazili kako je tko umio. Klub je imao i svoj orkestar koji svira na zabavama, prelima, susretima, a prihod je išao u financiranje kluba. Može se

reći da su dobrim dijelom članovi orkestra bili i nogometaši kluba. Na početku rada *Dunav* su vodili **Ivan Periškić** (biježnik) i **Ivan Forgić** (službenik). Na radost nogometaša, a i publike, **Joca Šimunov** kupuje mreže za kapije-golove te postaje predsjednik kluba. Klub se također i natjecao, te su na utakmice odlazili u Sombor, Bezdan, Kupusinu, Kolut, Bačku Topolu, Pačir, Batinu, Kotlinu, Zmajevac... U drugoj polovini prošlog stoljeća klub se na neki način »seli« u kavanu *Dunav*, koja se nalazi u centru sela preko puta crkve. U ovoj kavani organizira igranke i balove na kojima prodaje ulaznice te na taj način stiče prihod. Klub je ugovarao orkestre koji će svirati i brinuo se na neki način i o kvaliteti i vrsti muzike koja će se slušati i na koju će se plesati. U dvorištu kavane imali su svoju prostoriju u kojoj su se presvlačili te odatle odlazili trkom na utakmicu. Teren je od centra udaljen petstotinjak metara, i to je obično bio i neki vid zagrijavanja pred utakmicu. Poslije utakmice obično su se u kavani nogometaši osvježavali konzumiranjem pića. U svojim počecima sve do pojave automobila-autobusa na natjecanja-utakmice nogometaši su koristili kao prijevozna sredstva bicikle, čamce, zaprežna vozila i vlak. Čak se i kombiniralo. Novije vrijeme donijelo je i više komoditeta u prijevozu. U svojoj povijesti nogometni klub je više puta mijenjao ime. Poslije prvog imena *Dunav* pojavljuju se još i *Građanski* i *Grom* nakon kojih se ponovo vraća na staro – prvo ime. Klub je nastupao u u Bačkoj ligi, što je njegov najveći uspjeh što se tiče natjecanja. Tada je utakmice promatralo i do tisuću gledatelja.

Željko Šeremešić

Ljetni oratorij 2021.

Pet dana, »za desetku«

Ovogodišnji Ljetni oratorij mogli bismo opisati kao rekordan iz više razloga. Prvi u nizu je broj djece, zatim broj animatora, a slobodno možemo dodati i visoke temperature.

Pet dana oko 120 djece i nešto više od 40 animatora uživali su u druženju, igri, zabavi, radionicama..., a kroz sve to bila je protkana glazba, molitva i duhovnost.

Oratorij je započeo 5. srpnja u župi Uskrsnuća Isusova, da bi se drugoga dana »preselio« u župu sv. Josipa Radnika u Đurđinu, a naredna tri dana su se djeca i mladi okupljali u dvorištu župe sv. Roka u Subotici.

»Ovogodišnji oratorij, budući da je godina posvećena sv. Josipu, bio je pod geslom 'Idite k Josipu', koji je zaštitnik obitelji, pa tako i ovog našeg zajedništva«, pojašnjava animator Subotičkog oratorija, budući student stomatologije **Nikola Sudarević** i priča kako je on došao do oratorija: »Kada sam bio u osnovnoj školi, društvo me je pozvalo na oratorij. Isprva nisam htio doći, ali su me na kraju uvjerili. Od kada sam došao, više nisam otišao. Na početku sam bio oduševljen kao sudionik, a sada sam oduševljen kao animator. Ove godine bih posebno izdvojio glazbenu radionicu za koju nisam na početku imao velika očekivanja, ali na kraju sam bio oduševljen.«

Oduševljenje nisu skrivala ni djeca koja su u petak nakon sv. mise prikazala samo djelić onoga što su radili proteklih pet dana. Velika većina njih je iz Subotice i okolnih mjesta, a ove godine bilo je i gostiju i iz Osijeka, te iz Zagreba.

»Ove godine sam bila predanimator, a sljedeće se planiram više uključiti i biti animator. Svih pet dana sam bila na oratoriju i kad bolje razmislim sve je bilo sjajno. Vodeni dan je svima bio poseban doživljaj, kao i razne kreativne radionice, ali ovoga puta bih možda izdvojila glazbenu radionicu i momente kada smo svi skupa pjevali, nas više od 150. Sjajan doživljaj«, kaže **Iva Gabrić** koja je sada završila osmi razred.

Slično mišljenje dijeli i **Petra Ivković Ivandekić**:

»Bili smo raspoređeni po ekipama, a razlikovali smo se po bojama majica, koje smo također dobili. Najviše mi se svidio vodeni dan i velike igre, točnije kada se igramo svi skupa. Ovogodišnji

oratorij ću pamtiti po prijateljstvu, ma zapravo po svemu. Bilo je sjajno«.

Sari Dulić je bilo sjajno, a najviše su joj se sviđale velike igre, druženje i zajedništvo. A to što ih je bilo puno, ocijenila je odličnim, jer je, kaže, mogućnost za druženjem bila još veća. S njom se slaže **Pavao Huska** koji će ovogodišnji oratorij pamtiti po tome što ih je bilo puno i što su se dobro zabavljali. Ocjenu je dao i animatorima, koji su bili »za deset«.

Ove godine se u organizaciju uključio veliki broj animatora, koji su učenici srednjih škola, studenti i mladi radnici.

»Uspjeli smo ostvariti sve ono što smo planirali. Imamo puno nove djece, a to je cilj oratorija. Lako je raditi i okupiti one koji su tu svakako, ali nama je cilj proširiti i pronaći put do one djece koja nisu u crkvi. Na popisu je bilo 125 djece, no nisu svi bili svakoga dana, tako da je u prosjeku

svakodnevno bilo oko stotinu djece», priča voditeljica subotičkog Oratorija **Vedrana Cvijin** i pojašnjava kako se ove godine uključio i veliki broj animatora: »Animatori su stasali i jednostavno su spremni preuzeti na sebe puno toga. Primjerice, glazbena radionica nam je dosadašnjih godina bila nekako slaba, a ove godine je podignuta na višu razinu i zaista je bila sjajna. Drago mi je da su se i drugi animatori odvažili preuzeti na sebe ono što mogu odraditi.«

Održavanje Ljetnog oratorija pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Djeca su najbolje ocijenila ono što su imala i doživjela u proteklom danima. Radost i osmijeh na dječjem licu nemaju cijenu, a sve drugo djeca su ocijenila »čistom desetakom«.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Milan Mikulić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 3. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet

VOLIM: nogomet

NE VOLIM: pjevati

U SLOBODNO VRIJEME: igram nogomet

NAJ PREDMET: tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraškoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

GRAD SUBOTICA, GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE

PLANA GENERALNE REGULACIJE IV. ZA ZONU BANJSKOG TURIZMA »PALIČ« I DIJELOVE ZONE »NOVI GRAD« I »ALEKSANDROVO«

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 8/2021.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 19. srpnja do 2. kolovoza 2021. godine, radnim danima od 8 do 13 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neopodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 19. srpnja do 2. kolovoza 2021. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 20. 7. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 61	Vrelina, omorina, pripeka	Skladista oružja i streljiva	Pound Ugledna žena u st. Rimu		Vratiti izgubljeno Energetski napitak	Okrug u Virginiji, USA	Naš pjesnik Ujević	Vatikan Španjolska juha		Šofer - šajbna Folk pjevač	North		Slovensko prezime	Staviti blombu
Šutljiv, stidljiv, ne-nametli jiv												Državna Bezbed. Špajr		
Pravo- snažna sudska odluka											Roland (krat.) Da (njem.)			
Suprotno etenčno tijelo po Teozofiji														
Jedna razvojna agencija u Hrvatskoj					Italija Austrija		Broj (kratica)			Prvi čovjek Žuti slona Bjelokosti				
Fiktivni junak u Manga stripu							Selo u Bačkoj Rijeka				3. i 4. samoglas.	Nina Badić Am. tirkica u Denveru		
Portugalo gometal Luis Carlos...					Grabe - Hijuci									
Oruđe za oblikova- nje mate- rijala					Restoran u Los Angelesu Stražara								Reserve Metar	
	13. slovo Nadgrobni ploča		Drugo Nogomet. klub				Consum. Affair Vic. Fiktivno biće trine				Libra	Makanska Am. Web Portal		
Sumpor		19. slovo Slikar realizma		Novinarka na TV N1 ...Riba Kisk									26. slovo Bez odjeće	
Inat						21. slovo Vista papige		Čokolad- na loza grožđa iz Azije	Narodi	Jedan liječnik za spolne bolesti	Vista demoni Univ. Am. College			
4. i 2. samoglas.			Energet točke u tijelu	Vista otrovnog pauka										Priloh od rentiranja, davanja u zakup
Vista hladnog oružja				Indijansko pleme u USA i Canad								Grčka Karlo Sentić		
Žensko ime				Američki Western iz 1994 t. samod.									Energija Illinois	
Pokrivale za tijelo mudrih li						Ivica Kulturni centar					Potomak Los Angeles			
Izrael Sudonik				Analetik Rezervat								Motel		
					3. slovo		Brand francuskih auta						1. slovo	

VODRAVNO: V. SAMOZATAJAN, DB. PRAVORJEK, ROL. ASTRALNO TIJELO, RERA I. BR. ADAM, INOTAN, LOK. NB. NANI, GRABLIJICI, ALAT. THIROOF, R. I. INO, CAY, MA. S. N. ANTONELA, T. PRKOS, O. ONI, OE. TARANTULA, MAC, APIKARA, GR. ELA, MAVERICK, E. NIKAB, OBOD, SIN. ISRL, ARGIDOL, LT. AKTER, C. ALXAM, A.

OKOMITO: A. SPARINA, SPOMENIK, ARSENALI, REALIST, MATROIA, NK. ČAKRE, POVRATITI, O. A. R. ZOJA, A. NASTAJBA, ARLINGTON, ARA. KC, TIN, RI, TORMOR, AJOBLANICO, AKERBA, VJETROBRAN, NARODI, AKI, KLJOVE, TRIDOX, N. JA, IO, L. UAC, LA, RED, VF, AOL, KS, M. DOLANC, M. MAG, IL, BLOMBIRATI, RENTA.

RJEŠENJE

Hrvatski par Nikola Mektić/Mate Pavić osvojio Wimbledon

Naslov za povijest

Točno prije dvadeset godina dogodio se onaj neza-
boravni ponedjeljak, 9. srpnja, kada je **Goran Iva-
nišević** u epskom duelu protiv Australca **Raftera**
osvojio za Hrvatsku prvi i dosad jedini Wimbledon. Dva
desetljeća kasnije plus jedan dan, 10. srpnja navečer,
nakon također teškog finalnog boja, protiv argentinsko-
španjolske kombinacije **Zeballos/Granollers**, zagrebač-
ko-splitska kombinacija **Nikola Mektić i Mate Pavić** po-
digla je pobjednički pokal namijenjen pobjednicima naj-
prestižnijeg turnira na svijetu. I osvojila još jedan naslov
za hrvatsku sportsku i tenisku povijest. Jer nikada prije, u
igri muških parova, nikome to nije pošlo za rukom i reke-
tom. 2001. i 2021. godine za pamćenje i ponos.

Navještaj

Objektivno gledano Nikola i Mate su na ovaj posebni
Wimbledon (prošli 2020. godine se nije igrao zbog pan-
demije koronavirusa) stigli kao prvi favoriti za osvajanje
naslova. Sedam osvojenih turnira u devet ovogodišnjih
zajedničkih nastupa (od ove godine igraju skupa), prvo
mjesto na ATP ljestvici najboljih igrača parova i konač-

no odlična forma hrvatskom dvojcu je nametnulo teško
breme glavnih favorita. I oni su to, na najbolji i najljep-
ši način, potvrdili. Ipak, jedan događaj sredinom prvoga
natjecateljskoga tjedna na specifičan način je navijestio
ostvarenje očekivane šampionske budućnosti. Naime,
tijekom jednog televizijskog intervjua koji su Mektić i Pa-
vić davali hrvatskim novinarima, u kadar im je, iznenada,
ušao **Novak Đoković** i šeretski se ubacio u razgovor.
Zanimljiva situacija okončana je obostranom željom da
se svi, kao pobjednici, nađu u nedjelju, 11. srpnja. Novak
je poentirao: »Da, ali vi ćete ga osvojiti već u subotu«. I
bi tako!

Kao što je to i sam Đoković učinio dan kasnije (šesti
puta), i osvajanjem 20. Grand Slama izjednačio se s **Fe-
dererom i Nadalom** na vječitaj listi najvećih šampiona
svih vremena i osvajača najvećih svjetskih turnira.

Mate Pavić

Svjetski broj jedan na ATP ljestvici igrača parova,
28-godišnji Splitsanin Mate Pavić, ove godine suvereno
dominira u ovoj konkurenciji. Od svog prvog osvojenog

naslova 2015. godine (Nica, s **Michaelom Venusom**) do subotnje večeri nanizao je 25 turnirskih pobjeda uz tri najveće: 2018. Australian Open (**Oliver Marach**), 2020. US Open (**Bruno Soares**) i 2021. Wimbledon (Nikola Mektić). Od također velikih turnira Masters serije 1000 na svom kontu ima Rim, Monte Carlo, Miami (2021. Mektić), Shanghai (2019, Bruno Soares). Uz sve navedeno ima i naslov osvajača Davisova kupa 2018. godine u šampionskom sastavu Hrvatske reprezentacije.

Nikola Mektić

Svjetski broj dva, 32-godišnji Zagrepčanin Nikola Mektić na svom šampionskom CV-u ima 16 osvojenih naslova, a njegov uspon prema vrhu započeo je 2017. godine osvajanjem prvog turnira skupa s **Brianom Bakerom** (Memphis). Do osvojenog Wimbledon skupa s Pavićem, Nikolin najveći igrački uspjeh je osvajanje finalnog Masters turnira najboljih svjetskih parova 2020. godine u Londonu (**Wesley Koolhof**), te turniri iz Masters serije 1000: Monte Carlo (2019. **Franko Škugor**), Indian Wells (2019. **Horacio Zeballos**), Madrid (2018. **Alexander Peya**).

D. P.

Nogomet

Italija prvak Eura

U dosad najdramatičnijem finalu u povijesti europskih nogometnih prvenstava, nakon boljeg izvođenja penala, Italija je svladala Englesku (1:1, 4:3) i okitila se naslovom prvaka Staroga kontinenta. Strijelac za vodstvo Engleske bio je **Shaw**, a izjednačenje je donio **Bonucci**. Nakon produžetaka bez pogodaka pristupilo se izvođenju jedanaesteraca, a pobjednika je odlučio talijanski vratar **Donnarumma**, zaustavivši udarce **Sancha** i **Sake**. Za svoje odlične partije na ovom EP-u, čuvar mreže novih prvaka je ponio naslov najboljeg igrača turnira.

Tenis

Braća Sabanov u finalu Challengeru u Braunschweigu

Ivan i Matej Sabanov, nakon svog prvog nastupa na Wimbledonu (s **Lajovićem**, odnosno **Krajinovićem**), ponovno su zaigrali skupa i stigli do finala Challengeru u Braunschweigu (Njemačka). Na posljednjoj prepri do novog turnirskog naslova zaustavili su ih **Zielinski** i **Walkow** (Poljska) boljom igrom u finalnom tie-break setu (6:4, 4:6, 10:4).

D. P.

POGLED S TRIBINA Europa

Proteklo Europsko nogometno prvenstvo donijelo je posve novi aspekt igre nad igrama, a postignuti rezultati samo su potvrdili kako ovaj sport ide prema novim vrijednostima. Posve zaslužno Talijani su zasjeli na tron (nakon 53 godine čekanja), ali zahvaljujući izborniku **Manciniju** i njegovoj filozofiji »netalijanskog« pristupa igri. To se najbolje moglo vidjeti u spektakularnom finalu protiv Engleske kada je upravo domaćin na svom Wembleyu igrao kao nekad Italija, a pobjedu su odnijeli **azzurri**, igrajući lepršavi pobjednički nogomet. Englezi su silno željeli trijumf na ovom prvenstvu i materijalizirati 55 godina staru želju vraćanja nogometa svome domu (*It's coming home*), ali je na koncu ispalo *It is coming to Rome*. Otkrovenje prvenstva su jamačno Danci, koji su nakon stravičnog događanja oko svog najboljeg igrača **Eriksena**, posve nesretno i nepravedno eliminirani u

polufinalu protiv Engleske (simulirani penal **Sterlinga**), ali i solidna Španjolska koja je turnir završila također u polufinalu nakon slabijeg izvođenja penala protiv Italije.

Što se tiče nastupa Hrvatske, sada kada se sve pogleda posve hladne glave, generalno gledano ocjena je ipak prolazna. Kako je izbornik **Dalić** i sam rekao: »Mi smo ispunili početni cilj, zadan prije odlaska na Euro. Prošli smo skupinu«. Istina, nakon svega, čak kao drugoplasirana momčad iako bi možda bolje bilo da **Perišić** nije zabio treći pogodak protiv Škotske pa bi se igralo protiv Švedske, a ne protiv Španjolske. Konačno, i taj susret osmine finala uči će u povijest zbog fantastičnog povratka već otpisanih *vatrenih* (deset minuta prije kraja bilo je 3:1 za *furiju*). Upravo taj come back možda je najava i očekivanog povratka igre koja je donijela srebro u Rusiji. Hrvatska ima goleme igračke potencijale i talente kojima treba dati šansu. Već prvoga rujna, koje li koincidencije, povratkom u Rusiju na stadionu *Luzhniki* protiv Rusije u nastavku kvalifikacija za SP u Kataru 2022. godine.

Nadamo se kako je euro lekcija dobro naučena!

D. P.

Narodne poslovice

- * Strah pravi vuka većim nego što jeste.
- * Dovoljno je sretan onaj koji nema vremena biti nesretan.
- * Zanemari nešto vrijedno i odmah će se naći netko da ga ukrade.

Vicevi, šale...

Žena:

– Komunikacija u vezi je najvažnija.

Muškarac:

– Što nije u redu?

Žena:

– Ništa, laku noć!

Kaže Perica tati:

– Tata, na vratima je neki čovjek. Traži dobrovoljni prilog za bazen.

– Dobro, daj mu čašu vode.

Mudrolije

- * Ne plači zato što se završilo. Raduj se zato što se dogodilo.
- * Čovjek ima pravo gledati drugog odozgo jedino kada mu treba pomoći da se uspravi.
- * Čovjek ne može otkriti nove oceane ako nema hrabrosti obalu izgubiti iz vida.

Vremeplov – iz naše arhive

Članovi Dječjeg zbora iz Kera, 2008.

Iz Ivković šora

Eto Dužijance

Piše: Branko Ivković

»**F**ala dragom Bogu«, veli moj Joso, »da se opet smi održavat Dužijanca. Valjdar je i ovima što bi nas stalno kalamili došlo u glavu da sa svitom baš ne mož tako lako omanjivat pa su dopuštili održavanje kojikaki okupljanja i slavljenja«. »Ta idi, Joso, mal nisam kazo, ta da šta će neg dovolit. Ta da se mene pitalo, ne bi ni lani tribalo prikidat. Ta naša Dužijanca se izveđava još od počela prošlog vika, više od sto lita i lani se niki našo pametan pa kazo da ne mož, a mi kugod guske u maglu: poplašili se pa prikinili. ta održavala se i za veći nevolja a vid sad«. Moro sam prikinit Perišu, pa mu kast da smo srični da se on ne pita jel bi sve krenilo naopako i nakaradno da se njega pita. On se malo niki naduvo, al ne ni na me neg na Josu, jel se ovaj skoro zacinio od smija na taj moj divan. »No«, velim ja, »bilo kako bilo, čeljadi, eto nama opet Dužijance. Još će bit lipča i veselija neg prija. Ta naša zafala Bogu na lipom rodu se održava dugo a i održavaće se dokle god bude momaka da drže njezin barjak obučeni u našu lipu bunjevačku nošnju i uzdignute glave jaše prid povorkom. Nek cila varoš, ta šta varoš, nek vidi cili svit da se pošten i radan čovik veseli i zafaljiva dragom Bogu na kruvu, a kruv je nas Rvate održo i u najteža vrmena u ovoj našoj lipoj Bačkoj. Divanili su mi dide da je bilo i zdravo teški vrmena, meli su nam tavane, otimali zemlju i imanje, slali obične paore ni krive ni dužne u kazamate, živili smo zdravo teško i bili zakečkavani, zbog našeg divana ismijavani. Divanili su nam da smo vaki i naki, seljaci i neškulovani al su na kraju svi ili taj kruv što je poteko s naši njiva i zaliven našim znojom izniko, naraso i sazrijo. A naš svit nije nikom nikad ništa zamirio. Bilo je kako je bilo, a sad tribamo gledat naprid, da se već jedared okanimo politike i da se združimo da nam se sime ne zatre. Zapamtite, čeljadi moja: od svađanja se niko nije ni ugojio ni ozdravio, a kamol obogatio. Kad to ubardamo, sve će nam bit dobro i lipo a i Bogu ćemo bit miliji«. Neg, bio je u Tavankutu festival dice. Av jak, cigurno je bilo lipo, ja nisam dospio; imali smo goste baš na taj dan, skoro da sam pomislio. Ta baš su trevili kad će doć, ko prstom u kiselnu, a vamo nisu bili već šurnajst godina. No, moja Jela se sitila da ja znam malo bit hirtelem na jeziku, pa mi na vrime kazala da malkoc odignem heder s divanom. Kaže, ako ne učutim na vrime, tako će me kečit ispod astala u civanicu da ću sve zvizde vidit, al izdržo sam. Doduše, malkoc su primetili pa su pitali šta Braniša niki ćuti al je ona kazla da me niki boli zub ovi dana; valjdar me uvalila promaja kad sam pritreso ogri-zine u guvnu. Eto, čeljadi, meni ne da divanit a kugod da se nisu sitili da nema nediljama ni daška vitra. Al, šta mož, moj baćo je uvik kazo, istiravat se sa ženom se nikad ne triba, to ti je kugod da žagaš tuđeg kera prutom. A moj baćo je bio pametan čovik i svršio fajin škula u ono vrime. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Rič po rič

Skoro isto

Piše: Željko Šeremešić

Prošlo pola godine dok si reko britva, a kad prođe proštenje kažu sa' će i Bočić. I vraćamo se ja i moj unuk Marin iz Atara, nisam imo mira čo sam da j bilo leda u Budžaku pa eto da idem vidit jel istina. Šta da kažem, i mogla bi padat a i baš ne b' morala dok ne ovršimo. Prava na lenija do članaka. I dok idemo kroz selo, spazim veliku limuzinu stranski tablica ispid kumove kuće. Otkad kum Adu nisam vidio! Ima isto godina ko ja, pa se s njim imam i šta divanit pa još i kumovi. Cigurno ga mladi kum dono, mislim se, pa naredim Marinu da svratimo. I stvarno: kako mi kroz kapiju, kad on ispod ora sidi, ispid vidim čaša orosita od ladanog vina cigurno. Ma vidim da bi trčo prid mene, al siroma ko i ja kad dođeš do stote mož sam nogu prid nogu, što b' rekli kocat. I nikako se digo ja do njeg izljubili se, izgrilli se. Na to će unuk Marin: »Aj, dida, znaš da žurim, ja ću sutra oma ujutru doć po kum Adu pa se divante cili dan«. Tu se i kuma Marija stvorila i ponudila da i ona dođe vidit njezinu drugu, zaželjila se i ona da ju vidi, I da jedna drugoj kažu šta j' novo. Cilu noć nisam mogo redovno ni spavat, privrto se vamo tamo, čeko jutro. Bome kumovi nisu dugo čekali ujutru. Ni Marin ni moro it po nje, dono i unuk već prija osam. I tako sili ja i kum ispod ora, Marin dono litru ladanog vina iz podruma i krenemo ti mi. Pitam ga kako j' u bilom svitu, dugo ga nisam video, kako dica, kako im poslovi, zdravlje... jel to čemugot još tamo. I tako će kum polako, svi radu kume, škole od dice idu dobro, svi dobro uču i već znu šta i di će radit kad pozavršavu. I kaže svi idu u velike škole, što vamo kažu na fakultet. Pitam ga sinove, Živka i Andriju, ne znaš koji bolji majstor. Eh, kaže, njima ide ko malim dicma sapun, već kako znaš da se kaže, jest da mlogo i priviše radu al nema šta nemu. »Pa di su kad nisu došli već si došo sa unukem i ženom«, priupitam ga. On onako promrmlja, ko kroz nos, da j' Živko na brodu a Andrija na planine. Uh, mislim se, kako j' to dobro tamo, I da imaš šta poželjiš, kad moraš it radit na planinu i na brod. Jer u Beču nema dosta posla. Vrag mi ne da mira pa to onako sa strane nabacim. A on će, onako bisno: »Pa Živko ima nikaku veliku lađu, kaže jahtu od pedest meteri i sad kako j' reko putuje Mediteranem, a Andrija j napravio planinsku kuću u Kanade, i to na tri sprata pa se tamo ide skijat i penjat. Kaže tamo j' najbolji snig. Šta da ti kažem, ošli se odmarat u daleki svit a ni radit kako ti misliš. No, ovom neg se lađa pograbi a onog neg snig zatrpa i eto ti belaja, kume. I zato sam bisan, a ne smijem ništa kazat«. Auuuuu, mislim se, ku' sam ovo pito! Pa ovaki život ni za čeljad, ovo ko na kakom velikom filmu. Pa se mislim najbolje da ne pitam za drugu dicu, ko zna di su, šta su. Al kad se bolje smislim, moj Marin ima čamac na Dunavcu, pa se voza do mile volje, pa kad se i pograbi slučajno lako j' doplivat do suvot, a sniga, pa ima par dana zimi, pa šta uvatiš, malo sonat al opasno sigurno ni. Kažem u sebe da niko ne čuje, okreneš ovako jel onako, da j' to kad bolje pogledeš skoro isto i privremem divan na drugu stranu.

U NEKOLIKO SLIKA

Dužijance u ...

 Lemešu

 Bajmaku

**PETAK
16.7.2021.**

06:14 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:01 Vijesti
09:13 Dobro jutro, Hrvatska
10:02 Vijesti
10:19 Heartland
11:06 Stani v Zagorju:
Bednja, dokumentarna
serija
11:33 Bajkovita Hrvatska:
11:43 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:26 Dajem ti život
12:51 Najava
12:52 Dajem ti život
13:17 Dr. Oz
14:04 Vjetar u leđa
14:56 Umorstva u
Midsomeru
16:31 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:18 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
18:57 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 Neprijatelj pred
vratima, američki film
21:51 Dnevnik 3
22:27 Pobunjenik iz okruga
Jones, američki film
00:48 Amerikanci
01:30 Dr. Oz
02:12 Dnevnik 3
02:36 Divlja zemlja
03:21 Umorstva u
Midsomeru
04:56 Dnevnik 2
05:44 Fotografija u
Hrvatskoj
05:57 Dajem ti život

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
07:01 Ro-Ro-Rođendan
07:15 Jojo i brojevi
07:22 Šašavi hotel
07:33 Pjesmica Vodice u
bočice
07:54 Ro-Ro-Rođendan
08:09 Godina čitanja
08:12 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
08:35 Ro-Ro-Rođendan
08:37 Pustolovka Abby
11:00 Na talijanski način,
serija
11:50 Veronica Guerin, film
13:35 Zapisano u krvi,
francuski film
15:05 Novo ruho stare kuće

16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tuljani, tusti huligani,
dokumentarni film
17:35 Košarka, NBA liga:
Phoenix Suns - Milwaukee
Bucks
19:00 Kapetan Clark,
crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Sredozemno more
sa Simonom Reeveom,
dokumentarna serija
21:00 Goranov Wimbledon,
dokumentarni film
22:00 Zagonetni slučajevi
Blakeovih
23:40 McMafija
00:35 Obiteljski zločini
01:25 Graham Norton i
gosti
02:10 Noćni glazbeni
program - spotovi

**SUBOTA
17.7.2021.**

06:50 Sunčana strana
Prisavlja
07:50 Return of the Seven
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Ekspedicija sa
Steveom Backshallom
14:10 Prizma
15:00 Nove staze ljubavi,
američki film
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Ljepom našom: Beli
Manastir
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 Pospremanje,
dokumentarni film
20:59 Otvaranje
Dubrovačke ljetne igre
21:51 Dnevnik 3
22:25 Mjesto tišine, film
23:58 Return of the Seven
01:33 Dnevnik 3
01:56 Ljepom našom: Beli
Manastir
03:11 Nove staze ljubavi, film
04:36 Dnevnik 2
05:35 Veterani mira
06:20 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
06:59 Pjesmica Vodice u
bočice
07:02 Ljama Ljama
07:13 Jojo i brojevi
07:18 Šašavi hotel

07:41 Slonko
07:49 Juhuhu
07:50 Pjesmica Vodice u
bočice
07:53 Susjedstvo tigrića
Daniela
09:44 Volim životinje - Moj
ljubimac:
09:56 Šareni lonac
10:11 Godina čitanja
11:00 Sredozemno more
sa Simonom Reeveom
11:50 Vrtlarica
12:20 Život u parku
13:15 Dom na kvadrat
13:45 Poslovni plan
14:20 Inspektor
Montalbano
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Budi nekome dom,
dokumentarna serija
17:00 Lauren Bacall
- Pogled s nebesa,
dokumentarni film
17:55 Goranov Wimbledon,
dokumentarni film
19:00 Kapetan Clark,
crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Stanje pripravnosti,
film
21:45 61. Festival zabavne
glazbe Split
23:50 McMafija
01:20 Obiteljski zločini
02:10 Graham Norton i
gosti

**NEDJELJA
18.7.2021.**

07:25 Gradić Peyton, film
10:00 Misa
11:07 Pozitivno
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:21 HAK - promet info
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijek: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Priča o nama s
Morganom Freemanom:
Borba za slobodu
16:05 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:38 Budi nekome dom
21:04 Loto 6 - izvještaj
21:10 Krtica, dokumentarna
serija
22:15 Dnevnik 3
22:49 Planeti: Ledeni
svjetovi
23:43 Gradić Peyton, film
02:13 Nedjeljom u 2
03:13 Dnevnik 3
03:28 Vijesti iz kulture
03:36 Volim Hrvatsku
04:51 Dnevnik 2
05:39 Rijek: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
07:01 Pjesmica Vodice u
bočice
8:53 Godina čitanja
08:56 Šašavi hotel, crtana
serija
09:36 Godina čitanja
09:50 Vera
11:25 Priča o Diani:
Naslijeđe ljubavi,
dokumentarna serija
12:20 Najbolji britanski
amaterski kuhari
13:20 Prijestolnice slatkog
života
13:50 Čvrsta ruka mira, film
15:35 Poldark
16:30 Kruh, mlijeko i Novi
list - 120 godina istine,
dokumentarni film
17:25 Odbrojanje do
Tokija
17:50 Pobjednici,
dokumentarni film
19:00 Koncert Nine Badrić
u Areni Zagreb
20:05 EUROPEO - emisija
23:45 McMafija
00:45 Obiteljski zločini
01:35 Graham Norton i
gosti
02:20 Noćni glazbeni
program - spotovi

**PONEDJELJAK
19.7.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Kič?
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život,
telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u
Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:49 Sport
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:10 Serengeti: Egzodus,
dokumentarna serija
21:03 Pametan kao kokoš,
tvrdo glav kao magarac:
Kokoš, dokumentarna serija
22:00 General, dramska
serija
22:55 Dnevnik 3

23:16 Vijesti iz kulture
23:28 Amerikanci
00:18 Crno-bijeli svijet
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
01:58 Vijesti iz kulture
02:06 Divlja zemlja,
telenovela
02:51 Umorstva u
Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:25 Dajem ti život,
telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
07:04 Ljama Ljama, crtana
serija
09:49 Godina čitanja
09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:35 Spužva Bob
Skockani
11:00 Krtica, dokumentarna
serija
11:50 Čvrsta ruka mira,
američki film
13:35 Tajna na selu - sestra
i brat, film
15:05 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zvuci prirode,
dokumentarni film
17:30 Dokumentarna
emisija/film - kratka forma
17:45 Pustolovina u
Hrvatskoj: Balonom u
Zagorje
18:55 Tea Mamut
19:30 Glazba, glazba...
20:05 EUROPEO - svi
golovi SP
21:38 V., film
23:43 Loro, film
02:18 Tajna na selu - sestra
i brat, film
03:43 Noćni glazbeni
program - spotovi

**UTORAK
20.7.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Hrvatska moj izbor
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život,
telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u
Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:10 Serengeti: Preporod, dokumentarna serija
21:03 Pаметan kao kokoš, tvrdoglav kao magarac: Svinja, dokumentarna serija
22:00 General, dramska serija
22:55 Dnevnik 3
23:16 Vijesti iz kulture
23:28 Amerikanci
00:18 Crno-bijeli svijet
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
02:06 Divlja zemlja, telenovela
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
07:01 Ro-Ro-Rodendan
07:45 Slonko
08:09 Godina čitanja
08:12 Susjedstvo tigrića Daniela, serija
08:37 Pustolovka Abby
08:42 Zvrko ide u čudovsijet, crtana serija
08:51 Sašavi hotel, crtana serija
09:08 Važna poruka mame Ljame, crtana serija
09:12 Godina čitanja
09:13 Pjesmica Vodice u bočice
09:48 Hu Hu pjesma:
09:49 Godina čitanja

09:50 Šareni lonac
10:00 Pjesmica Vodice u bočice
10:02 Vlak dinosaura
10:29 Pjesmica Pusa
10:35 Spužva Bob Skockani
11:00 Serengeti: Egzodus, dokumentarna serija
13:35 Voli vas Kennedy, film
15:05 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Morski sisavci - Prvaci dubina
17:35 Stipe u gostima
18:17 Istina ili mit
18:30 Petrinja: Gem Set Hrvatska, prijenos
20:05 Svjedok optužbe, serija
21:00 Election, film
22:45 Prava istina, film
00:20 Voli vas Kennedy, film

SRIJEDA 21.7.2021.

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Heartland
11:12 Globalna Hrvatska HTV
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera

18:57 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 Utočište - Priče o opstanku u Alpama
21:03 Pаметan kao kokoš, tvrdoglav kao magarac: Pas, dokumentarna serija
22:00 General, dramska serija
22:55 Dnevnik 3
23:16 Vijesti iz kulture
23:28 Amerikanci
00:18 Crno-bijeli svijet
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
01:58 Vijesti iz kulture
02:06 Divlja zemlja, telenovela
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela
07:01 Ro-Ro-Rodendan
07:09 Važna poruka mame Ljame
09:13 Pjesmica Vodice u bočice
09:48 Hu Hu pjesma:
09:49 Godina čitanja
09:50 Šareni lonac
10:00 Pjesmica Vodice u bočice
10:02 Vlak dinosaura
10:29 Pjesmica Pusa
11:50 Election, film
13:35 Moja voljena Valentine, film
15:05 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva

17:30 Pustolovina u Hrvatskoj
18:10 Stipe u gostima
19:00 Kapetan Clark, crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
21:00 Todos lo saben, film
23:10 Jenny's wedding, film
00:50 Moja voljena Valentine, film
02:15 Noćni glazbeni program - spotovi
03:00 Košarka, NBA liga: Phoenix Suns - Milwaukee Bucks

ČETVRTAK 22.7.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Šibenski trubadur
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:15 HAK - promet info
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:03 Pаметan kao kokoš, tvrdoglav kao magarac
22:00 General, dramska serija
22:55 Dnevnik 3
23:28 Amerikanci

00:18 Crno-bijeli svijet
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
01:58 Vijesti iz kulture
02:06 Lažljivo srce, telenovela
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život, telenovela

05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
07:01 Ro-Ro-Rodendan
07:14 Juhuhu
07:15 Jojo i brojevi
09:12 Godina čitanja
09:13 Pjesmica Vodice u bočice
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:48 Hu Hu pjesma:
09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:35 Spužva Bob Skockani
11:00 Utočište - Priče o opstanku u Alpama
11:50 Todos lo saben, film
13:35 Slađa strana života, film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:30 Košarka, NBA liga: Phoenix Suns - Milwaukee Bucks, snimka 4.
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Svjedok optužbe, serija
23:35 Plaćljiva igra, britansko-japanski film
01:25 Slađa strana života, američki film
02:50 Noćni glazbeni program - spotovi

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glasi domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glasi Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Zabranjena mjesta

Mjesta koja čuvaju zmije, spisi i koraljni grebeni

Na ljestvici od jedan do deset privlačnosti, zabranjena mjesta dobijaju broj veći od deset. Kad vam netko kaže da nešto ne možete učiniti jer je zabranjeno, onda to postaje primamljivije i poželjnije. I bez obzira koji je razlog za tu zabranu, želja će uvijek postojati.

Razvojem prijevoznih sredstava odredišta na našem planetu postala su dostupnija. Lako možete doći do Afrike, bilo kojeg mjesta u dalekoj Australiji ili Aziji ili ploviti nekim od veličanstvenih oceana.

Međutim, uz svu tu pristupačnost, razvoj prijevoza, zarađeni novac ili vašu hrabrost, postoje mjesta koja nikada nećemo posjetiti.

Među svim odredištima koja će se naći na današnjem popisu, najviše mi pažnje uzima otrov koji otapa ljudsko tijelo i potječe od zmija. Odredište na kojem žive ove zmije zapravo je mjesto zabranjeno za posjet i zove se Zmijski otok. Otok je dom jedne od najsmrtonosnijih zmija na svijetu, zlatne zmije, a njen otrov otapa ljudsko meso. Otok se nalazi u Brazilu i udaljen je oko 32 kilometra od Sao Paola, a brazilska je vlada strogo zabranila posjet otoku s jednom iznimkom, a to su znanstvenici i biolozi koji proučavaju zmije i kojima je dopušteno prijeći otok svakih nekoliko godina. Ljudi ovdje uopće ne žive, a na otoku postoji samo jedan svjetionik sagrađen u 19. stoljeću.

Sljedeće odredište nekako mi daje nadu u ljude i da nismo u potpunosti izgubili svijest o prirodi i njejoj važnosti. Sef za sjemena Spitsbergen veliki je, podzemni svod za sjeme smješten na norveškom otoku Spitsbergenu, oko tisuću kilometara od Sjevernog pola. Zgrada s najmodernijom opremom pohranjuje 840.000 uzročnika, čak 4.000 vrsta sjemena koje dolazi iz cijelog svijeta. Svrha je ove riznice očuvanje raznolikosti usjeva u slučaju globalne katastrofe i početak ponovne proizvodnje hrane. Samo zaposleni u vladine organizacije iz cijelog svijeta imaju pristup trezoru i oni mogu pristupiti samo sjemenu koje su sami pohranili.

Sjeverni otok Sentinel, Andamanski otoci, nedostupan je iz dva razloga. Otok je okružen koraljnim grebenima, pristup je gotovo nemoguć, a nastanjuje ga mala autohtona zajednica koja nikada nije bila u kontaktu s drugim ljudima i jedna je od posljednjih zajednica koja nema kontakt sa suvremenom civilizacijom.

Otok i vulkan Herd u Australiji jedno je od najudaljenijih mjesta na planetu, gdje žive pingvini, tuljani i morske ptice. Otok se nalazi između Madagaskara i Antarktika, a pripada vanjskom teritoriju Australije. Stručnjaci s Havajskog sveučilišta primijetili su 2000. godine dva kilometra dugačak tok lave koji je dolazio s jugozapadne strane planine Moson. Moson pripada vulkanu visokom 837 metara koji je od tada aktivan. Zbog vrlo nepovoljnih vremenskih prilika moguće je obići ovaj otok samo dva tjedna u godini, što ga čini najnepristupačnijim mjestom na svijetu.

Vatikanske tajne arhive također su na popisu nepristupačnosti i vrlo je kratak popis ljudi i stručnjaka koji im imaju pristup. Da biste imali sreću zaviriti u **Michelangelova** pisma, pisma škotske kraljice **Marije** koja čekaju smaknuće ili povijesne dokumente Svete Stolice, morate biti najbolji student s prestižnih svjetskih koledža ili znanstvenik s istraživačkih instituta.

Špilja Lasko u Francuskoj stekla je nepristupačnost 2008. godine kada su se u njoj počele širiti gljive. Riječ je o špiljama na čijim su zidovima sačuvane najstarije slike iz doba paleolitika, za koje se vjeruje da su započele oko 2,5 milijuna godina prije Krista, dok su pronađene slike stare oko 17.000 godina i neprocjenjive su civilizacijske vrijednosti. Danas su špilje na UNESCO-vom popisu svjetske baštine.

Na ovom veličanstveno nepristupačnom popisu nalaze se i tajni poglavar Mormonske crkve, Soba 39 Sjeverna Koreja, Mežgorje u Rusiji, koja čuva ruske nuklearne rakete, Googleov podatkovni centar, poznato Područje 51 u Nevadi i mnoga druga mjesta koja su toliko zabranjena da nikad nećemo čuti za njih. Kad biste za prolaz morali odabrati jedno od navedenih mjesta, što bi to bilo?

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

87.

DUŽIONICA

**PETAK,
23.07. 2021. u 20 sati
KNJIŽEVNO VEČE i
PREDSTAVLJANJE
BANDAŠA I BANDAŠICE
87. DUŽIONICE**

**NEDJELJA, 25.07. 2021.
09 sati: OKUPLJANJE GOSTIJU
10 sati. SVETA MISA U CRKVI
PRESVETOG TROJSTVA
12,30 sati: PREDAJA KRUHA
GRADONAČELNIKU SOMBORA
14 sati: RISARSKI RUČAK**